

รายงานผลการดำเนินงาน

โครงการพัฒนาหัตถกรรมผ้าไทยในชนบท “โครงการพัฒนาผ้าบาติกเพื่อผลิตภัณฑ์หมอนอิง”

หัวหน้าโครงการ	อาจารย์ประภาภรณ์	ลัมสุคนธ์
ผู้ร่วมโครงการ	อาจารย์กฤตพร	ชูเส็ง
	อาจารย์เกศทิพย์	กรี่เงิน
	อาจารย์สุวดี	ประดับ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
วิทยาเขตโชติเวช

งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2547

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(ก)
สารบัญภาพ	(ข)
สารบัญตาราง	(ง)
บทนำ	1
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	2
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	29
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	34
บทที่ 5 ปัญหาและอุปสรรค	57
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	59

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ตัวอย่างผ้าบาติก	3
2 รูปแบบของจันตึง	7
3 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำผ้าบาติก	9
4 ตัวอย่างลวดลายบาติก	12
5 หมอนอิง	15
6 วัสดุเส้นหมอนประเภทนุ่น	19
7 วัสดุเส้นหมอนประเภทฟองน้ำ	20
8 วัสดุเส้นหมอนประเภทใยโพลีเอสเตอร์	20
9 วัสดุเส้นหมอนประเภทขนนก	21
10 หมอนขอบแบบตกแต่งขอบด้วยการปัก	22
11 หมอนอิงแบบมีปีก	24
12 หมอนอิงแบบแฟนซี	24
13 การตกแต่งริมขอบด้วยวิธีการปัก	26
14 การตกแต่งริมขอบด้วยวิธีการระบาย	26
15 การตกแต่งริมขอบด้วยชายครุย	27
16 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 1 เทคนิคพื้นฐาน	34
17 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 2 เทคนิคพื้นฐาน	35
18 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 3 เทคนิคสลับสี	35
19 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 4 เทคนิคปิด - เปิดสี	36
20 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 5 เทคนิคปิด - เปิดสี	37
21 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 6 เทคนิคปิด - เปิดสี	38
22 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 7 เทคนิคปิด - เปิดสี	39
23 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 8 เทคนิคเส้นสี	40
24 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 9 เทคนิคเส้นสี	41
25 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 10 เทคนิคเส้นสี ผสมเทคนิคสลับสี	42
26 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 11 เทคนิคเส้นสี ผสมกับเทคนิคซ้อนสี	43

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
27	ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 12 เทคนิคเส้นสีผสมกับเทคนิคซ้อนสี	44
28	ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 13 เทคนิคเขียนลายเส้นตกแต่ง	44
29	ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 14 เทคนิคระบายสีพื้นแบบโปร่งแสง	45
30	ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 15 เทคนิคระบายสีพื้นแบบโปร่งแสง ผสมเทคนิคเส้นสี	46
31	ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 16 เทคนิคปิด-เปิดสี เทคนิคเส้นสี และเทคนิคครีตเทียน	47
32	ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 17 เทคนิคปิด - เปิดสี เทคนิคเส้นสี และเทคนิคครีตเทียน	48

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ความยาวของซิปที่นิยมใช้กับหมอนอิง	27
2 ขนาดของผ้าที่ใช้ในการทำแผ่นหลังของหมอนอิง	28

โครงการพัฒนาผ้าบาติกเพื่อผลิตภัณฑ์หมอนอิง

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การทำบาติกเป็นการตกแต่งผ้าวิธีหนึ่งที่มีความนิยมจากประชาชนอย่างแพร่หลายในลักษณะของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเป็นส่วนมาก แต่ในลักษณะของเครื่องใช้ภายในบ้านยังไม่เป็นที่นิยมเท่าที่ควร คณะผู้ดำเนินโครงการจึงมีแนวความคิดที่จะพัฒนาเครื่องใช้ภายในบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งหมอนอิงที่ทำจากผ้าบาติก ในรูปแบบต่างๆ ให้มีความทันสมัย น่าใช้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มชุมชนที่มีการทำผ้าบาติก ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคและเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนอีกทางเลือกหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อพัฒนาผ้าไทยในลักษณะของผ้าบาติก โดยการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์หมอนอิง
- 1.2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบหมอนอิงให้มีความหลากหลายมากขึ้น
- 1.2.3 เพื่อส่งเสริมและสร้างอาชีพให้กับชุมชนและผู้สนใจ

1.3 เป้าหมาย

- 1.3.1 จัดทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากผ้าไทยในลักษณะของผ้าบาติกประเภทหมอนอิง จำนวน 10 รูปแบบ
- 1.3.2 ได้รูปแบบหมอนอิงที่ทำจากผ้าไทยในลักษณะของผ้าบาติกที่มีรูปแบบหลากหลาย และทันสมัย

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.4.1 ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์หมอนอิงที่ทำจากผ้าไทยในลักษณะผ้าบาติก
- 1.4.2 ได้รูปแบบหมอนอิงที่หลากหลาย

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดทำโครงการพัฒนาผ้าบาติกเพื่อผลิตภัณฑ์หมอนอิงได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. บาติก
2. หมอนอิง

2.1 บาติก

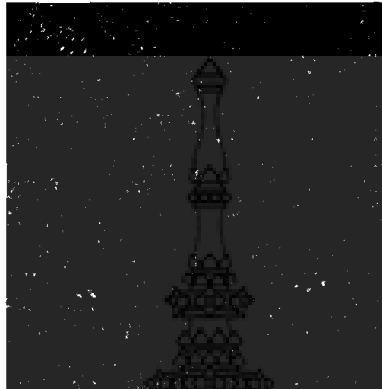
คำว่าบาติก (Batik) มาจากคำในภาษาชวา ใช้เรียกผ้าที่มีลวดลายเป็นจุด วิธีการทำผ้าบาติกสมัยก่อนใช้วิธีการเขียนด้วยเทียน (wax writing) ดังนั้นในปัจจุบันผ้าบาติกหรือผ้าปาเต๊ะ จึงใช้เป็นการที่เรียกผ้าชนิดหนึ่งที่รวมเอาศิลปะทางด้านฝีมือและเทคนิคการย้อมสีเข้าด้วยกัน มีวิธีการทำโดยใช้เทียนปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสี และใช้วิธีการแต้ม ระบายหรือย้อมในส่วนที่ต้องการให้ติดสี

แม้จะมีการค้นพบผ้าบาติกที่มีอายุเก่าแก่ในประเทศต่าง ๆ เช่น อียิปต์ อินเดีย ญี่ปุ่น แต่หลายคนยังคงเชื่อว่าผ้าบาติกเป็นของดั้งเดิมของประเทศอินโดนีเซีย ทั้งนี้มีการยืนยันว่าคำศัพท์และขั้นตอนในการทำผ้าบาติก เป็นศัพท์ภาษาอินโดนีเซีย สีที่ใช้ย้อมก็มาจากพืชในประเทศอินโดนีเซีย แม้ที่สิ่งที่ใช้เขียนลายก็เป็นของประเทศอินโดนีเซีย ถึงแม้จะมีการทำผ้าบาติกในแต่ละประเทศ แต่ก็มีสัญลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะให้ลวดลายและสีเส้นแตกต่างกันไป

ปัจจุบันผ้าบาติกนิยมใช้กันมากในกลุ่มประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไนดารุสซาลาม หมู่เกาะของภาคใต้ของฟิลิปปินส์ รวมทั้งภาคใต้ของประเทศไทย

สำหรับประเทศอินโดนีเซีย มีการทำปาเต๊ะหรือบาติก (Batik) มากที่สุด โดยเฉพาะที่เมือง Yogyakarta มีสถาบันค้นคว้าบาติกชื่อ Batik Research Center เป็นสถาบันค้นคว้าบาติก โดยนำเอาลวดลายโบราณเก่า ๆ มาศึกษาค้นคว้าเทคนิคการทำโดยเฉพาะ ซึ่งการเขียนด้วยมือและใช้บล็อกในการทำผ้าโล่งของชาวอินโดนีเซียในระดับชาวบ้านนั้นจะเป็นงานฝีมือของหญิงที่มีอายุ ซึ่งใช้เวลาในการเขียนนานนับเดือน น้ำเทียนที่ใช้เขียนจะผสมยางสนเป็นส่วนผสมให้เกิดความเหนียว

หากเป็นงานพิมพ์น้ำเทียนด้วยบล็อก จะใช้ส่วนผสมของขี้ผึ้ง เทียนไข และยางสน โดยเฉพาะยางสนนั้น จะผสมลงไปมากเพราะไม่ต้องการทำให้เกิดรอยแตกในลวดลายที่พิมพ์ลงไป ลักษณะของบล็อกนั้นจะมีความแข็งแรง ทนทานมาก ที่ประเทศอินโดนีเซียจะมีช่างทำบล็อก โดยเฉพาะและลวดลายก็เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ

ภาพที่ 1 ตัวอย่างผ้าบาติก

ที่มา : <http://www.expatriat.or.id/info/batik.html>

สำหรับการทำผ้าบาติกของประเทศไทย ที่ทำกันมานานจนเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว แถบจังหวัดภาคใต้ เช่น ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส จะทำผ้าใส่รองปาเต๊ะด้วยวิธีพิมพ์เทียนหรือบล็อกคล้ายของประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งทำสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการทำผ้าบาติก เป็นศิลปหัตถกรรมที่น่าตื่นตันทึ่งทำได้โดยอาศัยเทคนิคง่าย ๆ คือ การกันสีด้วยเทียน โดยการเขียนหรือพิมพ์เป็นลวดลายต่าง ๆ ลงบนผืนผ้าในส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีย้อม เมื่อนำไปย้อมสีก็จะติดเฉพาะส่วนที่ไม่ลงเทียนไว้ และติดซึมไปตามรอยแตก (crack) ของเทียนเป็นลวดลายที่สวยงามแปลกตาอันเป็นสัญลักษณ์ของผ้าปาเต๊ะที่แตกต่างไปจากผ้าย้อมหรือพิมพ์ทั่วไป

ผ้าบาติก สามารถนำมาทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีสีสันและลวดลายแปลกใหม่ เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ เนคไท ผ้าปูโต๊ะ ผ้าม่าน ผ้าคลุมเตียง ผ้าแขวนผนัง และประกอบในการทำของใช้อื่น ๆ อีกมากมายหลายอย่าง

2.1.1 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำผ้าบาติก

(1) ผ้า ผ้าที่เหมาะสมจะทำผ้าบาติก ควรทำจากเส้นใยธรรมชาติ เพราะมีการดูดซับสีได้ง่าย และเส้นใยผ้าเหล่านี้สามารถย้อมติดสีที่ใช้กรรมวิธีย้อมเย็น (อุณหภูมิไม่เกิน 35 องศา) ได้ดี การที่ต้องใช้กรรมวิธีย้อมเย็นเนื่องจากเทียนมีจุดหลอมเหลวต่ำมาก ถ้าย้อมโดยใช้อุณหภูมิสูง จะทำให้เทียนละลายหลุดออกจากผ้า ขาดคุณสมบัติกันสีตามที่ต้องการ นอกจากนี้ผ้าที่ใช้จะต้องไม่หนาจนเกินไป เพื่อให้เทียนสามารถซึมผ่านทะลุถึงอีกด้านหนึ่ง ทำให้ได้ลวดลายปาเต๊ะที่สวยงาม หรือถ้าจำเป็นต้องใช้ผ้าหนา เพื่อวัตถุประสงค์บางประการก็ต้องลงเทียนทั้งสองหน้า ซึ่งจะเป็นการเสียเวลาและสิ้นเปลืองเทียนมาก ผ้าที่จำหน่ายในท้องตลาดที่เหมาะสมในการทำผ้าบาติก เช่น ผ้าฝ้ายมัดลิน ผ้าซันฟอร์ดไรซ์ ผ้าเรยอน ผ้าลินินริมเขียว ผ้าไหมชนิดเนื้อบาง เป็นต้น ก่อนนำผ้ามาใช้ควรทำความสะอาด โดยการต้มเพื่อขจัดแป้งและสารเคมีต่าง ๆ บนผืนผ้าออกก่อนจะทำให้ผ้ามีการดูดซับสีที่ดีขึ้น

(2) สีย้อม สีที่ใช้ในการทำบาติกโดยทั่วไปนิยมใช้สีย้อมเย็น มีอักษรย่อ "M" หรือ "M Dye" จำหน่ายในรูปแบบสี การละลายสีให้ละลายด้วยน้ำร้อน เพราะต้องการให้สารเคมีที่ผสมในสีนั้นสูงหรือละลายจนหมด เมื่อนำไปย้อมหรือระบายลงบนผ้าจะทำให้สีติดทนนาน อัตราส่วนผสมเนื้อสีกับน้ำร้อนใช้สี 10 กรัมต่อน้ำ 300 ซีซี แต่ไม่ใช่สูตรที่แน่นอนนัก เพราะเมื่อนำสีมาใช้ บางครั้งต้องการสีอ่อนบางครั้งต้องการสีเข้ม ดังนั้น ควรละลายน้ำร้อนให้เข้มข้นไว้ก่อน เมื่อต้องการสีอ่อนจึงแบ่งใส่ภาชนะ เช่น ขวดพลาสติก แล้วเติมน้ำธรรมดาลงไปก็จะได้สีอ่อนลงไปเอง เช่น สีแดง เมื่อเติมน้ำลงไปก็จะเป็นแดงอ่อน หรือสีชมพู อย่างนี้เป็นต้น ขณะละลายสีด้วยน้ำร้อนใช้ไม้คนให้เข้ากันและเมื่อเลิกใช้ก็ปิดฝาภาชนะเก็บไว้ใช้ต่อได้ บางครั้งสีอาจจะแห้งก็ให้ละลายน้ำร้อนนำมาใช้ได้อีก

(3) วัสดุสำหรับกันสี ใช้สำหรับพิมพ์ลาย เขียนลาย และปิดลาย วัสดุกันสีผสมจากวัสดุหลายอย่าง ทั้งนี้แล้วแต่ลักษณะงานที่ต้องการ วัสดุหลักที่ใช้คือ พาราฟิน หรือเทียน จึงมักจะเรียกส่วนผสมที่ใช้พิมพ์ลาย เขียนลาย และปิดลายว่า เทียน วัสดุที่ใช้สำหรับกันสีและวัสดุที่เป็นส่วนผสมประกอบ

(3.1) ขี้ผึ้ง (Wax) ขี้ผึ้งเป็นวัสดุที่ใช้กันตั้งแต่ยุคแรก ๆ ของการทำบาติก ซึ่งเป็นขี้ผึ้งที่ได้จากตัวผึ้ง (bee wax) มีลักษณะเหนียว ไม่เปราะหักหรือแตกง่ายและกันน้ำได้ดี ปัจจุบันขี้ผึ้งแท้มีราคาแพงและหายาก จึงมีการผลิตขี้ผึ้งเทียมโดยใช้ส่วนผสมอื่น ๆ มาประกอบกันหลายอย่าง เพื่อให้มีคุณสมบัติคล้ายกับขี้ผึ้งแท้มากที่สุด

(3.2) พาราฟิน (Parafin Wax) เป็นสารสังเคราะห์ที่ได้จากน้ำมัน พาราฟินสามารถตั้งไฟให้หลอมละลาย นำมาเขียนและพิมพ์ลวดลายลงบนผ้าได้เช่นเดียวกับขี้ผึ้ง ลวดลายที่เกิดจากการใช้พาราฟินแต่เพียงอย่างเดียวจะหักและเปราะ เหมาะสำหรับการทำผ้าบาติก ที่ต้องการรอยแตก ถ้าไม่มีพาราฟินแผ่นสามารถใช้เทียนไข (candle wax) แทนได้

(3.3) ยางสน (Resin) ใช้ผสมเทียนให้มีความเหนียว และกันน้ำสี ในขณะที่ย้อมได้ดียิ่งขึ้น ยางสนเป็นผลึกสีเหลือง เมื่อนำมาตั้งไฟจะหลอมเหลว เทียนที่ใช้เขียนด้วย จันตึงใช้ยางสนผสมน้อยกว่าเทียนที่ผสมสำหรับการใช้แม่พิมพ์

(3.4) ไช้สัตว์ ส่วนมากนิยมใช้ไขวัว หรือน้ำมันพืช น้ำมันควาย สำหรับผสมเทียนให้มีความเหนียวและกันเทียนแตกได้ดียิ่งขึ้น เทียนที่ผสมไช้สัตว์มีลักษณะยืดหยุ่น เมื่อนำไปพิมพ์ลายหรือเขียนมีลักษณะบางและเหนียว สามารถที่จะม้วนหรือพับผ้าที่พิมพ์เทียน แล้วโดยที่เทียนไม่แตก ไช้สัตว์ส่วนใหญ่ใช้ผสมเทียนสำหรับปิดดอก และสำหรับบาติกลายเขียน

(3.5) น้ำมันพืช ใช้ผสมเทียนทุกชนิด และเทียนที่ใช้กับบาติกลาย เขียนเป็นการป้องกันไม่ให้เทียนแตก น้ำมันพืชที่นิยมกันมีหลายชนิด เช่น น้ำมันถั่ว น้ำมันมะพร้าว น้ำมันปาล์ม

(4) ภาชนะและเตาไฟฟ้าสำหรับต้มเทียน ภาชนะที่ใช้ต้มเทียนควรเป็นภาชนะ ที่มีหูจับเพื่อความสะดวกในการยกขึ้น - ลงขณะวางบนเตา จะใช้แบบภาชนะเคลือบ สแตนเลส อะลูมิเนียมก็ได้ ข้อสำคัญให้เป็นรูปทรงกระบอก ไม่ควรใช้ชามหรือกะละมัง เพราะปากกว้างเกินไปทำให้สูญเสียความร้อนได้ง่าย ส่วนเตาไฟฟ้าจะใช้แบบไหนก็ได้ แต่ห้ามใช้เตาแก๊สเป็นอันตรายเพราะเปลวไฟกับเทียนเป็นอันตราย ถ้าไม่มีไฟฟ้าก็ใช้เตาถ่านก็ได้

(5) แปรง พู่กัน แปรงและพู่กันที่ใช้ในงานบาติกสามารถใช้ได้ใน 2 ลักษณะคือ

(5.1) ใช้สำหรับปิดเทียนบริเวณที่ต้องการไม่ให้ติดสีเวลาย้อมหรือระบาย แปรงและพู่กันควรจะมีหลายขนาด เพื่อความเหมาะสมกับการวาดเทียนลงบนผ้า ในงานบาติกลายเขียนควรจะใช้แปรงระบายเทียน เพราะในขณะที่เทียนร้อน หากจุ่มแปรงลงไปอาจจะทำให้ขนแปรงหลุดลงไปบนเทียน เมื่อใช้จันตึงตักเทียนอาจจะทำให้ทอพวยจันตึงอุดตันได้ จึงเป็นสิ่งที่ควรระมัดระวังในการพิมพ์เทียน ถ้าไม่มีแปรงหรือพู่กันอาจใช้ผ้าพันไม้แทนแปรงหรือพู่กันได้

(5.2) ใช้สำหรับระบายสี โดยอาจใช้เป็นแปรงสำหรับระบายสีพื้นและพู่กันระบายดอกหรือลวดลายในส่วนที่ต้องการความประณีต แปรงหรือพู่กันที่ใช้ระบายสีลงบนผ้าควรใช้ชนิดที่มีขนนุ่มเพื่อความสะดวกในการควบคุมสี

(6) กรอบไม้ (Frame) ใช้สำหรับชิงหรือยัดผ้าให้ตึง ใช้สำหรับงานบาติกที่เขียนด้วยมือ กรอบไม้ควรทำจากไม้เนื้ออ่อน มีน้ำหนักเบาสามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย ลักษณะของกรอบไม้ที่ใช้สำหรับชิงผ้าในงานบาติกที่เขียนด้วยมือมี หลายรูปแบบด้วยกัน คือ

(6.1) กรอบไม้สี่เหลี่ยมที่สามารถปรับขนาดได้ สามารถถอดเก็บได้ง่าย กรอบไม้ชนิดนี้นิยมใช้กับงานบาติกสมัยใหม่ ซึ่งเป็นลักษณะงานหัตถกรรมในครัวเรือน เพราะสามารถปรับกว้างยาวได้ตามขนาดของผ้าที่ต้องการมาทำเป็นผ้าบาติก โดยการปรับเป็นช่วง ๆ ตามแนวกรอบไม้ที่บากไว้เป็นช่อง ๆ

(6.2) กรอบไม้สี่เหลี่ยมแบบถาวร กรอบไม้ประเภทนี้ใช้ในงานผ้าบาติกที่ต้องการทำผ้าบาติกขนาดเดียวกันจำนวนมาก ๆ รูปร่างอาจเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือสี่เหลี่ยมจัตุรัส การชิงผ้าบนกรอบไม้ชนิดนี้ ซึ่งโดยการใช้เข็มชอนปลาย ด้านหัวเข็มกลัดยึดกับยางเส้น ซึ่งพันกรอบไม้ให้ปลายเข็มเกี่ยวชายผ้าทำให้ผ้าชิงตึงและเรียบ เหมาะสำหรับการทำผ้าบาติกลายเขียนแบบระบายทั้งผืน ยางเส้นที่ยึดผ้าจะทำให้ผ้ายืดหยุ่นได้เมื่อระบายสี กรอบชนิดนี้เคลื่อนย้ายได้ เมื่อนำไปใช้ก็ยกไปวางบนขาหรือบนโต๊ะ ใช้เสร็จแล้วเก็บฟิงผ้าไว้

ปัจจุบันไม่มีราคาแพง จึงอาจดัดแปลงเป็นกรอบเหล็กที่สามารถปรับลดขนาดกรอบได้ด้วยมือ การใช้กรอบทั้ง 2 ชนิด ปัจจุบันนิยมใช้เขียนทาบกรอบให้หนา ๆ โดยรอบทั้งสี่ด้านก่อนนำผ้ามาชิงบนกรอบ โดยให้เขียนเป็นตัวยัดผ้าแทนการใช้เป็ก

(7) สารกันสีตก (Fixing Agent) ที่ใช้กันคือโซเดียมซิลิเกต (Sodium Silicate) มีลักษณะเป็นของเหลวสีขุ่นข้นคล้ายกาวเหลวที่ใช้ติดกระดาษ ใช้โซเดียมซิลิเกตทาหรือนำผ้าที่ระบายสีแล้วลงแช่ในถ้วยโซเดียมเพื่อกันสีตก

(8) โตะพิมพ์ลาย เป็นโตะที่ใช้พิมพ์ลายเขียนด้วยบล็อคหรือสแตนซิล (Stencil) ไปด้วยกาบกล้วยเพื่อไม่ให้เขียนเกาะติดโตะพิมพ์

(9) เครื่องมือสำหรับเขียนลวดลาย มีพู่กัน หรือปากกาทำด้วยทองเหลือง มีช่องทางให้น้ำเขียนไหลออก และมีเครื่องมือที่ใช้สำหรับเขียนเขียนโดยเฉพาะ เรียกว่า จันตั่งหรือชานตั่ง

จันตั่ง หรือชานตั่ง (Canting or Tjanting) เป็นเครื่องมือสำหรับใช้เขียนเขียนลงบนผ้า เครื่องมือชนิดนี้ใช้กันตั้งแต่สมัยโบราณ มีลักษณะเป็นตาเล็ก ๆ ทำด้วยทองเหลืองมีพวยและที่จับ จันตั่งเหมาะสำหรับจะเขียนเส้นเล็กและรายละเอียดในลวดลายที่ต้องการความประณีต จันตั่งมีหลายแบบ ได้แก่ รูปแบบยาวรี รูปกลม รูปรองเท้า หรือรูปทรงกระบอก จันตั่งแต่ละอันประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังต่อไปนี้

- ด้ามหรือที่จับ (Handle) มักจะทำด้วยไม้ ทั้งนี้เพื่อป้องกัน ความร้อน ภาษาอินโดนีเซียเรียกว่า Gagang Terong
- ถ้วยหรือกา (Cap) ทำด้วยทองแดงสำหรับบรรจุน้ำเขียนร้อน ๆ ภาษาอินโดนีเซียเรียกว่า Nyamplungan
- พวยหรือท่อทองแดงที่มีรูกลวง ท่อทองแดงนี้ในภาษาอินโดนีเซียเรียกว่า Carat หรือ Cucut ขนาดของท่อทองแดง หรือพวยของจันตั่งมีอยู่ 3 ขนาด คือ เส้นขนาดเล็ก (Small – spouted Canting) เส้นขนาดกลาง (Medium – spouted Canting) และเส้นขนาดใหญ่ (Large – spouted Canting)

จันตั่งโดยทั่วไปมีพวยหรือท่อที่ให้น้ำเขียนไหลออกเพียง 1 อัน แต่จันตั่งที่ใช้กันในอินโดนีเซียมีพวยหรือท่อตั้งแต่ 1 – 7 อัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอย

ภาพที่ 2 รูปแบบของจันตั่ง

การเขียนเทียนลงบนผ้าด้วยจันตึง เป็นวิธีการที่ดีที่สุด สำหรับงานบาติกลายเขียน เพราะได้เส้นเทียนขนาดเล็ก และสามารถเขียนรายละเอียดต่าง ๆ ได้ ในการเขียนด้วยจันตึงมือข้างหนึ่งจะต้องถือเศษผ้าสำหรับรองและปิดปากพวยจันตึง คอยเช็ดเพื่อไม่ให้เทียนหยดลงบนผ้าในจุดที่ไม่ต้องการ เมื่อเขียนระยะหนึ่งเห็นว่าเทียนในจันตึงเริ่มเย็น ให้เทเทียนลงในภาชนะตัมเทียน แล้วตักเทียนที่กำลังร้อนขึ้นมาใหม่ ถ้าจะหยุดพักการเขียนเทียน อย่าแช่จันตึงไว้ในภาชนะตัมเทียน เพราะจะทำให้รอยเชื่อมต่าง ๆ หลุดออก จะทำให้จันตึงดำนั่นใช้ไม่ได้อีกต่อไป

วิธีการลากเส้นให้ลากช้า ๆ ถ้าลากเร็วเกินไปจะทำให้เส้นเทียนบาง กันสีได้ไม่ดี รอยต่อของเส้นต้องต่อกันให้สนิท โดยเฉพาะลายที่ต้องมีการระบายสี หรือแต้มสีเพื่อป้องกันมิให้สีซึมเข้าไปบริเวณที่ไม่ต้องการ การเขียนเทียนด้วยจันตึงควรฝึกบ่อย ๆ จะได้มีความคล่องตัว มีความชำนาญ การฝึกควรฝึกลายเส้น และรูปทรงพื้นฐานทุกชนิดจนมีความชำนาญ โดยเริ่มจากการลากเส้นจากซ้ายไปขวา ขวามาซ้าย จากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน เส้นโค้ง เส้นคด วงกลม วงรี เส้นเฉียง และเส้นรูปแบบอื่น ๆ จนมีความคล่องแคล่วและสามารถเขียนเทียนได้อย่างอิสระ เส้นเทียนที่เขียนจะให้ความรู้สึกสิ้นไหลอ่อนหวาน

ในขณะที่กำลังเขียนเทียน จะต้องระวังอย่าให้พวยจันตึงตัน ซึ่งจะสังเกตได้จากน้ำเทียนจะไม่ไหลตามปกติ เส้นเทียนขาดเป็นระยะ แสดงว่าจันตึงตัน มีวิธีแก้ไขดังนี้ คือ ให้เคาะจันตึงโดยเคาะกับนิ้วชี้ ไม่ควรเคาะกับภาชนะตัมเทียนจะทำให้จันตึงคอกหัก และเงินที่เชื่อมไว้หลุดออก

การทำความสะอาดให้นำจันตึงไปล้างในน้ำที่ผสมโซดาแอซ และตัมจนเดือด โดยแกว่งจันตึงในน้ำไปมา สิ่งอุดตันซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นยางสนก็จะหลุดออกมา ถ้ายังไม่หลุดให้ใช้สายกีตาร์เบอร์เล็กสุดตัดเป็นท่อนแยงเข้าไปในพวยจันตึง และแกว่งในน้ำตัมผสมโซดาแอซ สิ่งอุดตันก็จะหลุดออกมา

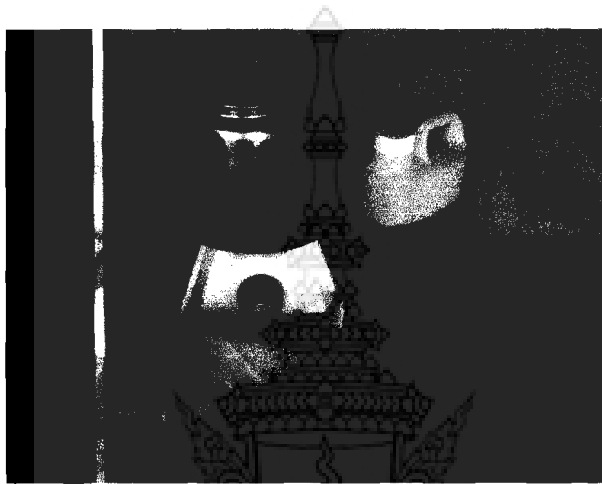
การเก็บรักษาจันตึงควรเก็บโดยการบรรจุในกล่อง หรือกระป๋อง โดยวางให้ด้ามลงข้างล่าง พวยอยู่ข้างบน พวยจะได้ไม่หัก

(10) อุปกรณ์อื่น ๆ

(10.1) กระทะตัมผ้า / กะละมังตัมผ้า ขนาดความกว้างประมาณ 24 นิ้ว ควรมี 2 ใบขึ้นไปเพื่อความสะดวกในการใช้งาน

(10.2) เตาดัมผ้า ใช้เตาขนาดใหญ่ให้เหมาะกับขนาดกระทะ / กะละมัง นิยมใช้เชื้อเพลิงจากแก๊ส เพราะอุณหภูมิคงที่มากกว่า

(10.3) เครื่องชั่งน้ำหนัก สำหรับชั่งสี สารเคมี ผ้า ควรเลือกใช้ชนิดที่มีความละเอียดเป็นมิลลิกรัม

ภาพที่ 3 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำผ้าบาติก

2.1.2 การออกแบบลวดลายบาติก

การออกแบบ คือ การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบ โดยวางแผนในการจัดส่วนประกอบของการออกแบบให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย วัสดุ และการผลิตของสิ่งที่ต้องการออกแบบนั้น

ลวดลาย คือ ส่วนประกอบของการออกแบบที่มีการซ้ำ ๆ กันเป็นช่วง ๆ ลวดลายมักมีที่มาจากรูปเรขาคณิตที่นำมาต่อกันให้มีขนาดใหญ่ขึ้น

การออกแบบลวดลาย คือ การนำเอาแนวความคิดมาผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ ถ่ายทอดออกมาเป็นลวดลาย โดยยึดหลักการออกแบบที่เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย วัสดุ และการผลิตของสิ่งที่ต้องการออกแบบลวดลายนั้น

(1) ลักษณะแบบของลวดลายที่ใช้กับงานบาติกทุกประเภท จะมีลักษณะ 4 ชนิด คือ

(1.1) ลายเรขาคณิต เป็นลักษณะของลวดลายที่นำลักษณะของเส้น คือ เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นคด ตลอดจนรูปทรงเรขาคณิต เช่น รูปทรงกลม รูปเหลี่ยม รูปกรวยต่าง ๆ ส่วนมากนิยมนำมาจัดองค์ประกอบให้ซ้ำกัน (Repetition) หรือเคลื่อนไหวอย่างมีจังหวะ (Rhythmic) การเคลื่อนไหวของเส้น ตลอดจนการจัดเส้นให้มีความต่อเนื่องกัน การจัดรูปทรงให้บังกัน ซ้อนกัน คาบเกี่ยวกัน การออกแบบลายเส้นและรูปทรงเรขาคณิตนี้ ควรจะออกแบบควบคู่ไปกับเทคนิคการย้อมสี และรอยแตกของเทียน ลวดลายเรขาคณิตเหมาะกับการออกแบบผ้าบาติกสำหรับบุษมากกว่าสตรี หรืออาจนำเอาลายเรขาคณิตไปทำเป็นงานจิตรกรรมเทคนิคบาติกเพื่อประดับผนัง

(1.2) ลวดลายที่ดัดแปลงมาจากธรรมชาติ โดยเฉพาะลวดลายที่ดัดแปลงมากจากส่วนต่าง ๆ ของพรรณพฤกษา เช่น ดอก ใบ กิ่ง ก้าน ลวดลายชนิดนี้มักจัดองค์ประกอบให้ดูนุ่มนวลอ่อนหวาน ลักษณะของลายมีการสั่นไหว และต่อเนื่องกันเป็นจังหวะ บางครั้งอาจนำเอาเส้นตรง เส้นโค้ง มาจัดองค์ประกอบให้ดูเป็นใบ ช่อ พวง เกา ซึ่งเป็นลักษณะที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ หรือดัดแปลงมาจากธรรมชาติ ทั้งในเรื่องรูปทรงและสี ลวดลายชนิดนี้นิยมให้กับผ้าบุโต๊ะ ผ้าคลุมหมม ผ้าคลุมตู้เย็น ผ้าคลุมโทรทัศน์ ผ้าม่าน ตลอดจนผ้าตัดเสื้อสตรี ไม่นิยมออกแบบสำหรับตัดเป็นเสื้อบุษเนื่องจากความรู้สึกของผ้าบาติกลวดลายจากพรรณไม้มีความนุ่มนวลอ่อนหวานอันเป็นลักษณะของสตรี

(1.3) ลายไทยและลายเครือเถา เป็นลักษณะลวดลายตามลักษณะของศิลปะประจำชาติ เช่น ลายกนก และลายเครือเถา ประเภทลายดอกพุดตาน ลายประเภทนี้ นิยมเขียนบนผ้าไหม และไหมจีน เป็นผ้าตัดเสื้อ และภาพบาติกประดับผนัง

(1.4) ลายประเภทภาพสัตว์ โดยทั่วไปนิยมภาพนกมากกว่าภาพอื่น ๆ เนื่องจากภาพนกมีรูปร่างสวยงามและมีสีสันดึงดูดความสนใจมากกว่าภาพสัตว์ชนิดอื่น โดยเฉพาะบาติกจากอินโดนีเซียยกย่องว่า บาติกลายนกเป็นบาติกชั้นสูง ภาคใต้ของไทยนั้นนิยมภาพลายนกยูงมากกว่าภาพสัตว์ชนิดอื่น นอกจากนี้การทำบาติกสมัยใหม่ โดยเฉพาะเมืองชายทะเล เช่น ภูเก็ต ยะลา นราธิวาส ยังมีการออกแบบเป็นลวดลายของใต้ท้องทะเล เช่น หอย ปู ปลา ปะการัง กุ้ง ฯลฯ การออกแบบลวดลายประเภทภาพสัตว์เหล่านี้มักจะแสดง 2 ลักษณะ คือ

(1.4.1) ลักษณะรูปทรงไม่เหมือนธรรมชาติ แต่จะเป็นลักษณะสกัดตัดทอนให้ดูง่ายตามรูปแบบของงานออกแบบซึ่งมีลักษณะกึ่งนามธรรม ลวดลายเหล่านี้นิยมกันในหมู่วัยรุ่น และงานบาติกที่มีลักษณะตกแต่ง เช่น ภาพจิตรกรรม ผ้าปูโต๊ะ ผ้าปูเก้าอี้ ฉากกันห้อง ผ้าปูโคมไฟ เป็นต้น

(1.4.2) ลักษณะภาพสัตว์ที่เน้นเรื่องราว เช่น เรื่องราวจากประเพณีท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้าน วรรณคดี เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม ซึ่งมักจะใช้กับงานบาติกที่เป็นลักษณะของจิตรกรรม

(2) การออกแบบผ้าบาติกลายเขียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

(2.1) การกำหนดขนาด เป็นการกำหนดขนาดกว้าง ยาวที่เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ในท้องตลาดมีผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากผ้าบาติกจำหน่ายใน 3 รูปแบบ ดังนี้

- ผ้าชิ้นสำหรับตกแต่ง / พันร่างกาย เช่น ผ้าพันคอ ผ้าโสร่ง
- ผ้าชิ้นสำหรับนำไปตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกาย
- ผ้าบาติกเคหะสิ่งทอ โดยมากมักจะออกแบบเป็นผ้าปูโต๊ะ

ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน หมอนอิง ผ้าม่าน ม่านบังตา ผ้าม่านหน้าต่าง มีขนาดมาตรฐานที่นิยมกัน ดังต่อไปนี้

ผ้าปูโต๊ะอาหาร ขนาดใหญ่ 54" X 2.5 หลา

ผ้าปูโต๊ะอาหาร ขนาดเล็ก 54" X 1.5 หลา

ผ้าปูโต๊ะรับแขก ขนาด 18" x 36"

หมอนอิง ขนาด 14" x 14", 16" x 16", 18" x 18"

ผ้าปูที่นอน ขนาด 6 ฟุต 100" x 3 หลา

ผ้าปูที่นอนเตียงเดี่ยว ขนาด 72" x 2.5 หลา

(2.2) การออกแบบลวดลาย มีทั้งลวดลายสำหรับบาติกพิมพ์และบาติกเขียน การออกแบบลายสำหรับบาติกลายเขียน ส่วนมากผู้ออกแบบจะออกแบบในกระดาษไขหรือกระดาษวาดเขียนก่อน แล้วจึงลอกลายเหล่านั้นลงบนผ้าด้วยดินสอสีเพื่อเตรียมเขียนด้วยจันตั้งต่อไป การออกแบบลวดลายบาติกลายเขียน ย่อมเป็นอิสระของผู้ออกแบบตามรสนิยมและประโยชน์ใช้สอย ลวดลายที่ใช้กับบาติกลายเขียน มักจะเป็นลวดลายที่ออกแบบเพียงครั้งเดียวและใช้เขียนเฉพาะชิ้นเท่านั้น ไม่นิยมเขียนลายซ้ำกันหลาย ๆ ชิ้น อันจะทำให้บาติกลายเขียนดูย่อกุณค่าลง

ภาพที่ 4 ตัวอย่างลวดลายบาติก

ที่มา : <http://www.bangkokprofile.com>

การออกแบบลวดลายบาติกลายเขียน ผู้ออกแบบสามารถที่จะออกแบบให้มีรายละเอียดซับซ้อนอย่างไรก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากบาติกลายเขียนนั้น ผู้เขียนสามารถที่จะเลือกขนาดของจันดิงที่จะเขียนเขียนและสามารถเลือกสีสำหรับระบายให้เกิดความตื้นลึกจะเน้นสีให้เกิดจุดเด่นในลักษณะใดก็ได้ตามจุดประสงค์ของผู้ออกแบบ และตรงกับรสนิยมของผู้ใช้อาจมีลวดลายตัวหนังสือประกอบด้วยก็ได้

การจัดองค์ประกอบลายในการทำบาติกลายเขียน สำหรับผ้าบาติกสมัยใหม่ที่ออกแบบเป็นผ้าบาติกลายเขียน มีการวางลายหรือการจัดภาพตามลักษณะของประโยชน์ใช้สอย ดังนี้

(2.3.1) ผ้าเช็ดหน้า ควรออกแบบเว้นขอบเป็นกรอบสี่เหลี่ยมที่มีลายอยู่กึ่งกลางผืนหรือลายที่มุม

(2.3.2) ผ้าคลุมหมม มีขนาดโตกว่าผ้าเช็ดหน้า ลักษณะลวดลายต้องมีความชัดเจน มีรายละเอียดโดยวางลายในกรอบของรูปสี่เหลี่ยมหรือสามเหลี่ยม ตามรูป

ลักษณะของผ้าคลุมผมทั้งนี้เพื่อเป็นการเน้นให้เห็นว่า เป็นผ้าที่ออกแบบเฉพาะไม่ได้ตัดมาจากส่วน
หนึ่งส่วนใดของผ้าชีนโต

(2.3.3) **ผ้าพันคอ** การออกแบบผ้าพันคอโดยทั่วไปนิยมออกแบบให้มีรูปทรงเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลักษณะของลวดลายประกอบด้วย
ลายขอบ ลายเชิง ลายต่อเนื่อง

(2.3.4) **หมอนอิง** การออกแบบหมอนอิงนิยมออกแบบลวดลายจากธรรมชาติ เช่น ดอกกล้วยไม้ ดอกบัว ต้นไม้ โดยวิธีการเขียนเทียนและระบายสีและเมื่อนำมา
ตัดเย็บเป็นหมอนอิงมักจะมีการเย็บลายเส้นตามรอยของเส้นเทียน นิยมบุฟองน้ำไว้ภายใน เพื่อเป็น
การเน้นลวดลายให้เด่นชัดขึ้น

(2.3) **การออกแบบสี** สีให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป เช่น

สีเหลือง	ให้ความรู้สึก ถึงความเบิกบาน ความสว่างสดใส ความสมบูรณ์ ความมั่งคั่ง
สีแดง	ให้ความรู้สึกถึงความตื่นเต้น รุนแรง มีพลัง ร้อนแรง กระตุ้นประสาทสัมผัสต่างๆ และดึงดูด ความสนใจ ความมีพลังอำนาจ
สีน้ำเงิน	ให้ความรู้สึกถึงความสงบ ความเรียบร้อย เงียบ อ้างว้าง วังเวง
สีส้ม	ให้ความรู้สึกถึงความกระวนกระวาย เร่งเร้า
สีม่วง	ให้ความรู้สึกถึงความภาคภูมิใจ ความสงบ เศร้า เหงา ความผิดหวัง และลึกลับ
สีเขียว	ให้ความรู้สึกถึงความร่มเย็น ความสงบ มีชีวิต ชีวา ความอุดมสมบูรณ์ ผ่อนคลาย
สีขาว	ให้ความรู้สึกถึงความบริสุทธิ์ ความสะอาด
สีเทา	ให้ความรู้สึกความเรียบร้อย สง่างาม
สีดำ	ให้ความรู้หดหู่ ลึกลับ เศร้าหมอง น่าเกรงกลัว ความมืด ความตาย
สีชมพู	ให้ความรู้สึก นุ่มนวล อ่อนหวาน เป็นสัญลักษณ์ ของความรัก

2.1.3 วิธีการทำบาติก

(1) การเตรียมสีระบายหรือสีพิมพ์บาติก

- ใช้สีผง 10 กรัม หรือ 2 ½ ช้อนกาแฟขนาดเล็ก
- น้ำเปล่าบริสุทธิ์หรือน้ำต้มแล้วทิ้งไว้จนเย็น ประมาณ 8 – 10 ช้อนโต๊ะ
- นำสีและน้ำมาผสมให้เข้ากัน แล้วกวนให้สีละลายให้ทั่วในกระปุกที่มีฝาปิด สีที่ละลายแล้ว เมื่อใช้เสร็จ ควรปิดฝาไว้ ถ้าน้ำสีแห้งก็เติมน้ำได้อีกและใช้ได้ตลอดจนน้ำสีหมด (สีที่ผสมแล้วเก็บไว้ใช้ได้ระยะเวลาเป็นเดือนก็ไม่เสื่อมคุณภาพ)
- ถ้าต้องการระบายสีให้อ่อนก็เตรียมแก้วพลาสติกสีขาว แบ่งน้ำสีแล้วเติมน้ำลงไป

(2) การระบายสี

- ใช้พู่กันแบนเบอร์ 20, 22 จุ่มน้ำเปล่าระบายให้ทั่วลาย ทิ้งไว้ให้หมาด ๆ
- ใช้พู่กันกลมเบอร์ 12 จุ่มสีระบายตามที่ต้องการ
- การจุ่มสีแต่ละครั้งก่อนระบายให้ล้างพู่กันประมาณ 2 น้ำ หรือ 2 กระปุก แล้วเช็ดพู่กันให้แห้ง จึงจะระบายต่อไปได้

(3) การเคลือบน้ำยาหรือฟیکซ์เอทีฟ (โซเดียมซิลิเกต)

- เมื่อระบายสีจนแห้งแล้ว ใช้แปรงจุ่มน้ำยาเคลือบ โดยทาหรือระบายให้ทั่ว รองด้านหลังด้วยถุงพลาสติก เพื่อป้องกันการหลุด
- ตรวจสอบทั้งด้านหน้าและด้านหลัง
- ทิ้งไว้ประมาณ 6 – 12 ชม. หรือมากกว่านี้ยิ่งดี

(4) วิธีการลอกเทียน

- (4.1) การต้มลอกเทียน นำผ้าไปล้างน้ำให้สะอาดหลาย ๆ น้ำ นำไปต้มเพื่อขจัดเทียนออกโดยการต้มผ้าในน้ำร้อนที่ผสมผงซักฟอก
- (4.2) การรีดเทียน ใช้เตารีดรีดไปที่ผ้าหลาย ๆ ครั้ง จนกว่าเทียนจะละลายออกจนหมด (รองผ้าและเตารีดด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์เก่าหลาย ๆ ชั้น)

2.2 หมอนอิง

หมอนอิงมีหลายแบบ แต่ละแบบสวยงามและมีประโยชน์ใช้สอยต่างกัน เช่น เอาไว้หนุนนอน หรือนำไปใช้ในการตกแต่งบ้านเพื่อความสวยงาม

หมอนอิงที่มีสีสันสดใส ลวดลายสวยงาม เมื่อนำไปวางในห้องจะช่วยทำให้ห้องดูสดใส มีชีวิตชีวา ทำให้ชีพาหรือเก้าอี้ชวนนั่ง เพิ่มความรู้สึกสะดวกสบายให้กับห้อง สามารถใช้เป็นเครื่อง ตกแต่งที่มีประโยชน์ใช้สอยในตัวอีกด้วย ในปัจจุบันนี้บางครอบครัวได้ทำการตัดเย็บหมอนอิงใน รูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้งานเองแทนการเลือกซื้อหมอนอิงสำเร็จรูป เนื่องจากสามารถทำได้ง่ายและ รวดเร็ว

หมอนอิงมีหลายขนาดตามความต้องการของผู้ใช้ ทำจากผ้าได้หลากหลายชนิด เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าลูกไม้ ผ้าซาติน เป็นต้น

ภาพที่ 5 หมอนอิง

ที่มา : <http://shopping.bhaskar.com>

2.2.1 การเลือกผ้าที่ใช้ในการทำหมอน

การเลือกผ้าที่ใช้ในการตัดเย็บหมอนได้อย่างเหมาะสมควรพิจารณาข้อต่างๆต่อไปนี้

- (1) ผ้าที่เหมาะสมต่อการใช้สอยควรเป็นผ้าทอเนื้อแน่น และสามารถรักษารูปทรงได้ดี

และเหมาะสมกับหมอนที่ต้องใช้อย่างสมบุกสมบัน ส่วนผ้าทอเนื้อหลวมอาจสวยงามดี แต่จะเหมาะสำหรับหมอนที่ใช้ประดับตกแต่งเพื่อความสวยงามเพียงอย่างเดียวนอกจากนี้ ผ้าที่ทำมาจากใยสังเคราะห์ เช่น โยโฟลีสเตออร์ซึ่งจะเหนียวและแข็งแรงกว่าผ้าที่ทำจากเส้นใยธรรมชาติก็ใช้ทำหมอนอิงได้เช่นกัน

(2) การเลือกผ้าที่มีการย้อมสี และพิมพ์ลายควรคำนึงถึงความทนทานต่อแสงแดด ความทนทานของสีก็ขึ้นอยู่กับชนิดของสีและกรรมวิธีการย้อมหรือพิมพ์ แต่โดยทั่วๆ ไปสีที่ใช้ย้อมผ้าฝ้ายมักจะซีดจางเร็ว ส่วนสีที่ใช้ย้อมผ้าใยสังเคราะห์มักจะทนทานดี สีของผ้าพิมพ์มักจะทนทานกว่าสีของผ้าย้อมและผ้าสีเข้มมักจะจางเร็วกว่าผ้าสีอ่อน

(3) ควรคำนึงว่าผ้านั้นทำความสะอาดง่ายหรือไม่ ผ้าที่ทำจากใยไหม ขนสัตว์ อาซิเตดมักจะต้องซักแห้ง ผ้าที่เหมาะสมสำหรับใช้ทำหมอนควรเป็นผ้าที่ซักน้ำได้ แต่ในบางครั้งการซักน้ำอาจทำให้ผ้าสูญเสียลักษณะตกแต่งบางอย่าง และทำให้ผ้าหดตัว การซักแห้งอาจเป็นสิ่งจำเป็น เพราะสามารถรักษาลักษณะการตกแต่งไว้ได้ดีกว่า

(4) ผ้าที่เหมาะสมกับเทคนิคการตกแต่งหมอนด้วยการตกแต่งลวดลายควรเป็นผ้าทอเนื้อแน่น มีผิวสัมผัสเรียบ แต่ถ้าจะตกแต่งด้วยการเย็บปะลวดลายด้วยผ้าก็ควรเลือกผ้าที่ทำจากใยฝ้ายล้วน

2.2.2 ชนิดเส้นใยที่ใช้ทำปลอกหมอน

ก่อนพิจารณาเรื่องสีและลวดลายของผ้า ควรพิจารณาถึงชนิดของเส้นใยที่ใช้ทำผืนผ้านั้นเสียก่อน เส้นใยแต่ละชนิดมีคุณสมบัติเฉพาะตัว และส่วนใหญ่มักมีการนำเส้นใยชนิดต่างๆ มาผสมกันในการทำผืนผ้าเพื่อให้ได้ผ้าที่มีคุณภาพดีที่สุดใน

(1) **เส้นใยธรรมชาติ** เส้นใยธรรมชาติส่วนใหญ่ให้ความรู้สึกสัมผัสที่ดี ทั้งเมื่อแรกสัมผัสและหลังจากการใช้เป็นเวลานานหลายปี ปัจจุบันเส้นใยธรรมชาติได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ เส้นใยที่นิยมนำมาใช้ส่วนใหญ่จะเป็น ฝ้าย ลินิน ไหม และขนสัตว์ ซึ่งแต่ละชนิดมีคุณสมบัติไม่แตกต่างกันเท่าไรนัก เช่น

(1.1) **ผ้าฝ้าย** มีความเงามันเล็กน้อย ถ้านำไปผ่านกระบวนการเมอร์เซอร์

ไรเซชันจะเพิ่มความเงามันมากขึ้น มีความเหนียวปานกลาง ผ่าฝ้ายให้ความรู้สึกสบายเมื่อสวมใส่ เพราะดูดความชื้นได้ดี สามารถระบายความร้อนตลอดจนนำไฟฟ้าได้ดี จึงทำให้ไม่เกิดไฟฟ้าสถิตย์ มีความทนทานใช้ได้ยาวนาน ทนทานต่อการเสียดสี ทนต่อต่าง สามารถซักล้างในสารละลายที่เป็นด่าง แก่ได้โดยที่ไม่ทำให้เส้นใยเกิดความเสียหาย ผ่าฝ้ายที่ไม่ผ่านกระบวนการเมอร์เซอร์ไรเซชันจะขาด ความเงางามและความเหนียว ขาดความยืดหยุ่น ยับง่าย ไม่ทนรา แสงแดด กรดแก่ และติดไฟได้ง่ายมาก

(1.2) ผ้าไหม มีลักษณะเรียบ นุ่ม และเป็นมันทำให้แลดูสวยงาม มีความเหนียว น้ำหนักเบา และบางมาก มีความยืดหยุ่นปานกลาง จึงทนยับได้ดี ไหมดูดความชื้นได้ดี ทำให้สวมใส่สบาย ไหมไม่ทนต่อต่างเข้มข้นจะละลายในโซดาไฟร้อน ส่วนปฏิกิริยาต่อกรด กรดส่วนใหญ่ ไม่มีผลต่อไหม ยกเว้นกรดแก่ที่เข้มข้นจะทำลายใยไหม เช่น พวกกรดดินประสิวทำให้ใยไหมเป็นสีเหลือง ข้อเสียของผ้าไหมคือไหมนำไฟฟ้าได้ไม่ดี เวลาใส่อาจเกิดไฟฟ้าสถิตย์ ทำให้ผ้าแนบติดตัว ผ้าไหมเมื่อถูกน้ำเฉพาะแห่งจะเกิดเป็นรอยต่างได้ง่าย การทำความสะอาดค่อนข้างยาก เมื่อตากแดดเป็นเวลานาน หรือเก็บไว้นาน ผ้าไหมก็จะเหลือง

(1.3) ผ้าลินิน มีความเหนียวมากโดยเฉพาะผ้าลินินเปียกจะมีความเหนียวมากกว่าผ้าลินินแห้ง จึงซักง่ายและทนต่อการซัก ผ้าลินินเมื่อสวมใส่จะให้ความรู้สึกสบาย ดูดความชื้น และระบายความร้อนได้ดี ทนมอด ทนต่างและสารเคมีอื่น ๆ ข้อเสียของผ้าลินินคือผ้าลินินที่ยังไม่ได้ผ่านการตกแต่งจะมีความคันตัวน้อย ยับ ย่นง่าย แต่การตกแต่งอาจทำให้ความเหนียวและความทนทานต่อการเสียดสีลดลง

(1.4) ผ้าขนสัตว์ ที่นำมาใช้ส่วนใหญ่จะได้จากขนแกะ ซึ่งมีคุณสมบัติในการคืนรูป ให้ความอ่อนนุ่ม เบา ถ่ายเทความร้อน และถ่ายเทอากาศได้ดี ไม่ยับง่าย สามารถดูดความชื้นได้ดี โดยที่ผู้สวมใส่ไม่รู้สึกหนาวเย็น ขนสัตว์จะทนไฟ และทนต่อการด้อย่างอ่อนหรือกรดเจือจาง ข้อเสียของผ้าขนสัตว์คือไม่ทนต่าง ต้มอด แผลง และจะหดง่ายเมื่อซัก เวลาตากควรตากบนพื้นที่แบนราบ เพราะถ้าแขวนจะทำให้ผ้ายืดเสียรูปทรง

(2) เส้นใยประดิษฐ์ เส้นใยประดิษฐ์ เป็นเส้นใยที่มนุษย์ผลิตขึ้นมา ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

(2.1) เส้นใยกึ่งสังเคราะห์ เป็นใยที่ประดิษฐ์จากสารเส้นใยธรรมชาติซึ่งได้แก่ เซลลูโลสที่นำมาผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้อยู่ในรูปที่ใช้ได้ เช่น เรยอน อาซิเตด ซึ่งแต่ละชนิดมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(2.1.1) ผ้าเรยอน มีหลายน้ำหนัก ตั้งแต่ผ้าที่มีน้ำหนักเบา และหยาบ จนถึงผ้าที่แข็งแรงและทนทาน เรยอนมีความเหนียวปานกลางถึงสูง แต่ความเหนียวจะลดลงเมื่อเปียก พอแห้งก็จะกลับมีความเหนียวตามเดิม เรยอนสามารถทนต่อด่าง และสามารถทนต่อตัวทำละลายที่ใช้ในการซักแห้งได้ดี ข้อเสียของ เรยอนคือไม่ค่อยทนต่อการเสียดสี มีความยืดหยุ่นน้อย ไม่มีความคงตัว ไม่ทนกรด ไม่ทนความร้อน ดังนั้นเมื่อต้องรีดเสื้อผ้าที่ทำจากใยเรยอนต้องใช้ความร้อนด้วยที่อุณหภูมิต่ำ และเมื่อโดนแสงแดดเป็นเวลานานก็จะทำให้ความเหนียวลดลง

(2.1.2) ผ้าอาซิเตด มีผิวสัมผัสอ่อนนุ่มและมีลักษณะคล้ายไหม ทนแดดและราได้ จะทำความสะอาดด้วยวิธีการซักน้ำหรือแห้งก็ได้ ข้อเสียของผ้าอาซิเตดคือไม่ทนความร้อน เมื่อถูกความร้อนสูงจะละลาย จึงรีดที่อุณหภูมิสูงไม่ได้ ทนการเสียดสีไม่ได้เลย เวลาสวมใส่อาจเกิดไฟฟ้าสถิต เมื่อถูกแสงเป็นเวลานานเส้นใยจะเสื่อมคุณภาพ ดูดความชื้นได้น้อย เส้นใยจะละลายเมื่อโดนกรดอาซิติกและกรดอะซิติก

(2.2) เส้นใยสังเคราะห์ เป็นเส้นใยที่ประดิษฐ์จากสารเคมี ได้แก่ ไนลอน โพลีเอสเตอร์ ซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

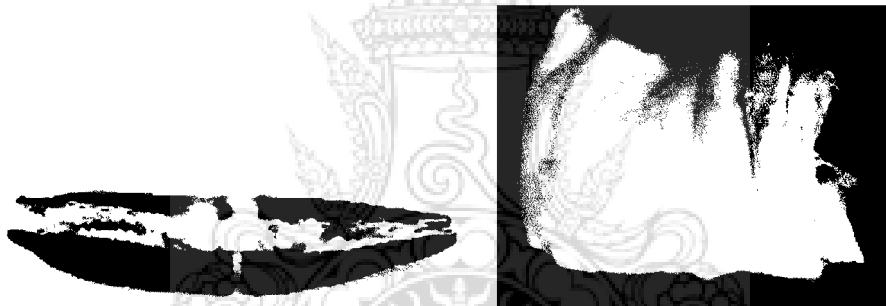
(2.2.1) ผ้าไนลอน มีคุณสมบัติที่เด่นอย่างหนึ่ง คือ มีความเหนียวมาก ไนลอนมีความคงตัวและคืนตัวได้ดี ไม่ยับง่าย ไม่เปื่อยง่าย ทนต่อด่าง ราและแมลง ทนการเสียดสีได้ดีเยี่ยม ไนลอนซักง่ายและแห้งเร็ว จะทำความสะอาดได้ด้วยวิธีซักน้ำหรือแห้งก็ได้ ข้อเสียของไนลอนคือไม่ทนแสงแดด เส้นใยจะเสื่อมคุณภาพเมื่อโดนสารละลายที่เป็นกรดแก่ ดูดซึมเหงื่อไคลและไขมันที่ขับออกทางผิวหนังเมื่อสวมใส่ ทำให้ผ้าเปื้อนและดูเก่าเร็ว เมื่อถูกไฟจะละลายอย่างรวดเร็ว และหยดกระจาย หากถูกผิวหนังจะทำให้ปวดแสบปวดร้อน

(2.2.2) ผ้าโพลีเอสเตอร์ ยืดหยุ่นได้ดีและทนยับ ซักง่ายและแห้งเร็ว มีความคงตัว ทนต่อราและแมลงได้ดี โยโพลีเอสเตอร์ทนต่อกรดและด่างอย่างอ่อนได้ดี และทนต่อกรดเข้มข้นได้ที่อุณหภูมิปกติ การดูแลรักษาง่าย ทำความสะอาดด้วยวิธีซักน้ำหรือแห้งก็ได้ สามารถทนต่อแสงแดดได้ดี ข้อเสียของโพลีเอสเตอร์คือทนความร้อนสูงไม่ได้ ดูดความชื้นได้น้อย ทำให้สวมใส่ไม่ค่อยสบาย และเกิดไฟฟ้าสถิตย์

2.2.3 วัสดุที่นำมาทำไส้หมอน

ขจีจรัส และวาสนา (2530) อธิบายถึงวัสดุที่จะใช้ทำไส้ในหมอนนั้น มีให้เลือกใช้หลายชนิด แต่ละชนิดจะมีคุณสมบัติแตกต่างกันซึ่งมีดังต่อไปนี้

(1) นุ่น เป็นเส้นใยพืชชนิดหนึ่ง ซึ่งได้จากฝัก คนไทยเรารู้จักใช้นุ่นทำไส้ที่นอนและหมอนกันมานานแล้ว ใยนุ่นให้ความอ่อนนุ่ม พองฟูดี และเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในประเทศไทย จึงได้รับความนิยมมาก แต่ใยนุ่นยังมีข้อเสียคือเมื่อใช้นานๆ จะค่อยๆ เปื่อยยุ่ยสลายตัวลง ความพองฟูจะลดลง และทำให้หมอนนั้นค่อยๆ แบนลง และละเอียดรูปทรงนอกจากนั้นการใส่นุ่นเข้าไปในตัวหมอนก็ค่อนข้างลำบาก เพราะปุยนุ่นนั้นเบาและปลิวได้ง่าย

ภาพที่ 6 วัสดุไส้หมอนประเภทนุ่น

ที่มา : <http://www.gzespace.com>

(2) ฟองน้ำ ตัวในหมอนสำเร็จรูปที่มีขายทั่วไป มักทำจากฟองน้ำ โพลียูรีเทน อาจเป็นฟองน้ำล้วนๆ หรือจะใช้ร่วมกับวัสดุไส้ในชนิดอื่นก็ได้ ฟองน้ำที่ใช้ทำไส้ในหมอนหรือเบาะ อาจอยู่ในรูปของแผ่นบางๆ เป็นแท่งหนาเป็นชิ้นเล็กๆ หรือเป็นฟองน้ำที่ตัดให้มีรูปร่างต่างๆ ไว้แล้ว ตัวในหมอนฟองน้ำที่มีราคาถูก มักทำจากแผ่นฟองน้ำและมีเศษฟองน้ำชิ้นเล็กๆ เป็นไส้ใน ความทนทานของฟองน้ำขึ้นอยู่กับความหนาแน่น (น้ำหนักของฟองน้ำต่อหนึ่งหน่วยปริมาตร-มีหน่วยเป็นกรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร) ถ้าฟองน้ำนั้นมีความหนาแน่นมาก ก็จะมีเนื้อแน่นและทนทานดี แต่จะมีความโหยงตัวต่ำ นั่นคือ เมื่อกดก็จะยุบน้อยและเมื่อปล่อยมือก็จะเต่งกลับสู่ที่เดิมได้ช้า ฟองน้ำคุณภาพดีบางชนิดจะมีความทนทานดีและความโหยงตัวสูงซึ่งจะให้ความอ่อนนุ่มมาก และรักษารูปทรงได้ดี เหมาะที่จะใช้ทำไส้ในหมอนหรือเบาะมากแต่มีราคาค่อนข้างแพงกว่าฟองน้ำธรรมดา

ภาพที่ 7 วัสดุใ้หมอนประเภทฟองน้ำ
ที่มา : <http://www.foamforcomfort.co.uk>

(3) โยโฟลีสเตออร์ นิยมนำมาใช้ทำใ้หมอน เนื่องจากใ้ง่าย สะดวก สะอาด และมีราคาไม่แพงนัก โยโฟลีสเตออร์นี้อาจอยู่ในรูปของแผ่นเส้นใย กลุ่มเส้นใยบรรจุรวมกันอยู่อย่างหลวมๆ หรืออยู่ในรูปของตัวในหมอนสำเร็จรูป ซึ่งมีผ้าหรือแผ่นฟองน้ำหุ้มอยู่เรียบร้อยแล้ว

ภาพที่ 8 วัสดุใ้หมอนประเภทโยโฟลีสเตออร์
ที่มา : <http://www.buffalobatt.com>

(4) ขนเปิดและขนห่าน ที่ได้จากบริเวณอก จะเป็นขนที่ไม่มีก้านและอ่อนนุ่มมาก เหมาะอย่างยิ่งที่จะใช้ทำใ้ในหมอน แต่ใช้สำหรับหมอนที่หรูหราเท่านั้น เพราะมีราคาแพงมาก ส่วนใหญ่มักใ้ผสมกับขนที่ละเอียดอ่อนจากสัตว์ชนิดอื่นๆ เพื่อให้มีราคาถูกลง

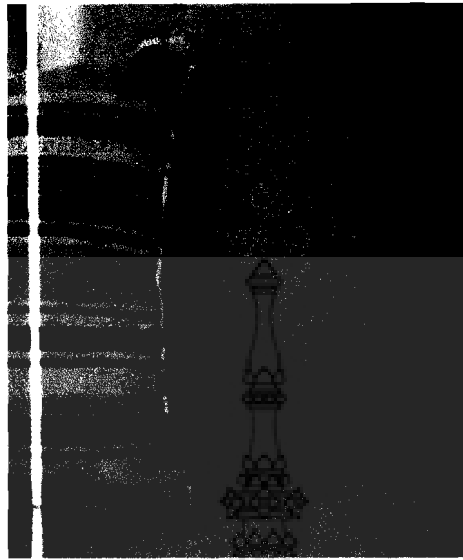
ภาพที่ 9 วัสดุได้หมอนประเภทขนนก

ที่มา : <http://en.wikipedia.org/wiki/Feather>

2.2.4 รูปแบบของหมอน

ขจีจรัส และ วาสนา (2530) อธิบายถึงรูปแบบของหมอนว่า หมอนมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นแบบสี่เหลี่ยม ทรงกลม หรือแม้แต่ที่นำมาตกแต่งด้วยการรูระบายต่างๆ ซึ่งแต่ละแบบมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) หมอนขอบแบนแบบแต่งขอบด้วยการปัก เป็นหมอนที่ตัดเย็บง่ายที่สุด คือ หมอนขอบแบนแบบธรรมดา ซึ่งประกอบด้วยชั้นบน และชั้นล่างเย็บต่อกัน หมอนขอบแบนที่สวยงามคือ หมอนสี่เหลี่ยมจัตุรัส หรือ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หมอนขอบแบนรูปกลม ขอบมักเย็บ

ภาพที่ 10 หมอนขอบแบนแบบแต่งขอบด้วยการปัก

ที่มา : <http://www.fotosearch.com>

(2) หมอนมือค-บ็อกซ์หรือแบบเย็บตัดมุม เป็นหมอนขอบแบนแบบหนึ่ง แต่ทำให้มีลักษณะคล้ายเบาะรูปกล่องโดยไม่ต้องมีผนัง (แถบข้าง) แยกต่างหาก ผ้าที่จะเป็นผนังของหมอนแบบมือค-บ็อกซ์นี้ จะเป็นชิ้นเดียวกับส่วนที่เป็นด้านบน และด้านล่างหมอน ตะเข็บที่เย็บตัดแต่ละมุม จะทำให้หมอนมีลักษณะเป็นกล่อง

(3) หมอนแบบมุมปล่อย มุมของหมอนแบบมุมปล่อย คล้ายกับมุมหมอนแบบมือค-บ็อกซ์เพียงแต่จะไม่เย็บปิดตลอด แต่จะทำมุมหมอนเสียก่อนแล้วจึงเย็บหมอนทั้งสองขึ้นให้ติดกัน วิธีนี้จะทำให้สามารถตกแต่งขอบหมอนก้นได้

(4) หมอนมุมจีบแบบผีเสื้อ คล้ายกับหมอนแบบมุมปล่อย มุมของหมอนแบบนี้ จะมีความอ่อนโยน ซึ่งเกิดจากการจีบจีบให้มีลักษณะคล้ายปีกผีเสื้อโดยการตัดผ้าที่มุมทิ้งไปแล้วพับให้เป็นจีบชน (จีบกระทบ)

(5) หมอนแบบมุมผูก บางครั้งเรียกว่า หมอนจีบรูปดุม ลักษณะแปลกของหมอนแบบนี้ไปได้ดีกับผ้าที่มีลวดลายพรางตา เหมาะอย่างยิ่งสำหรับหมอนขนาดใหญ่ที่ใช้วางบนพื้น หรือหมอนเล็กๆ ที่วางทิ้งระเกะระกะไว้ตามที่ต่างๆ จะทำแบบมีก้นหรือไม่มีก้นก็ได้

(6) **หมอนชั้นเบสท์** เป็นหมอนทรงกลม ถ้าทำจากผ้าพิมพ์หรือผ้าลายทาง จะมีลวดลายแผ่กระจายเป็นรัศมีออกจากจุดรวมที่ศูนย์กลาง ลวดลายนี้แผ่กระจายเด่นชัดมาก เมื่อใช้ผ้าพิมพ์ที่มีลวดลายเป็นขอบ วิธีทำหมอนชั้นเบสท์ ตัดผ้าเป็นแถบยาว 2 ชั้น เย็บต่อปลายของแต่ละชั้นเข้าด้วยกันเป็นวง นำวงผ้าทั้งสองมาเย็บติดกันตามแนวริมผ้าด้านใดด้านหนึ่ง รูดริมผ้าอีกด้านหนึ่งของวงผ้าทั้งสอง แล้วปิดทับด้วยกระดุมเปล่าหรือกระดุมหุ้มผ้า

(7) **หมอนพัฟ** เป็นหมอนทรงกลม ซึ่งมีลักษณะแบน คล้ายหมอนทรงกลมแบบขอบแบน และมีชั้นล่างเป็นวงกลมผืนใหญ่ จีบรูดหุ้มอ้อมมาทางด้านบนและตรงกลางด้านบนมีผ้าชั้นแบนๆ เย็บปิดทับอยู่ ผ้าที่เหมาะสมทำหมอนพัฟนี้ ควรเป็นผ้าเนื้อแน่น มีน้ำหนักเบา หรือปานกลาง ซึ่งจะทำให้จีบรูดได้ดี การทำหมอนแบบพัฟนี้ จะไม่มีการติดชิป แต่จะเย็บชั้นบนให้ติดกับชั้นล่างด้วยตะเข็บเย็บมือหลังจากจีบรูดผ้าชั้นล่างหุ้มตัวในเรียบร้อยแล้ว

(8) **ปลอกหมอนแบบแฉิม** เป็นปลอกหมอนที่ตัดเย็บง่าย ใช้สะดวกไม่ต้องเข้าชิป และไม่ต้องใช้วิธีเย็บปิดด้วยมือ ด้านล่างของปลอกหมอนจะเป็นแผ่นผ้าเกยกัน ใช้เป็นช่องเปิดสำหรับสอดใส่หรือถอดตัวในหมอน ปลอกหมอนแบบแฉิมนี้ใช้ได้กับหมอนหนุนที่ใช้ในเตียงนอน นอกจากนี้ช่องเปิดปิดในหมอนแบบแฉิม ยังเหมาะอย่างยิ่งสำหรับหมอนที่มีจีบระบาย ซึ่งเป็นหมอนที่เข้าชิปได้ลำบาก

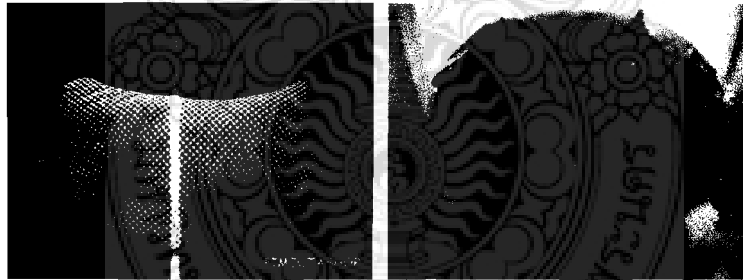
(9) **หมอนปีก** หมอนปีกเป็นหมอนที่มีลักษณะแบนและมีขอบยื่นออกมาตามปกติขอบหรือปีกจะมีความลึกประมาณ 2 ถึง 4 นิ้วส่วนที่เป็นปีกนี้จะล้อมรอบอยู่และทำหน้าที่เป็นกรอบของหมอน ปีกเป็นชั้นเดียวกันส่วนที่เป็นชั้นบนและชั้นล่างของหมอน ปีกมี 2 แบบคือ ปีกแบบธรรมดา (มีตะเข็บที่ริมขอบนอก) กับปีกแบบเปิด (ไม่มีตะเข็บที่ริมขอบนอก ริมผ้าทุกด้านจะแยกออกจากกัน และมีการพับเก็บริมผ้าเข้าด้านใน) ซึ่งอาจมีการสอดแทรกแถบผ้าเข้าไปในระหว่างปีกทั้งสองชั้นนั้น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ

ภาพที่ 11 หมอนอิงแบบมีปีก

ที่มา : <http://www.siamdecorative.com>

นอกจากนี้ยังมีหมอนรูปแบบแฟชั่น เช่น รูปสัตว์ ผลไม้ หรือดอกไม้ เป็นต้น

ที่มา : <http://www.marketathome.com>

ที่มา : <http://www.belleshopping.com>

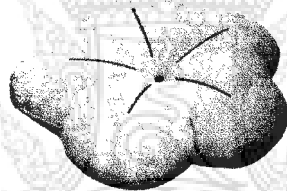
ภาพที่ 12 หมอนอิงแบบแฟชั่น

ที่มา : <http://www.grizzshop.com>

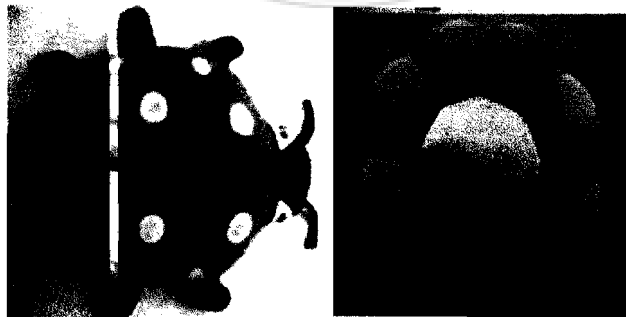
ที่มา : <http://www.samutsakhon.go.th>

ที่มา : <http://moonlight88.en.alibaba.com>

ที่มา : <http://www.kidsquare.com>

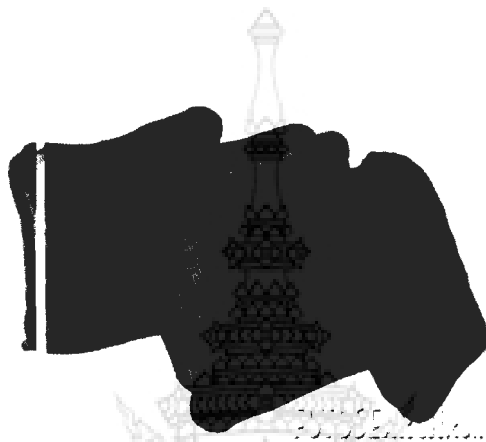

ที่มา : <http://www.made-in-china.com>

2.2.5 การตกแต่งริมขอบหมอนอิง

หมอนอิงสามารถตกแต่งริมขอบได้หลายวิธี เช่น

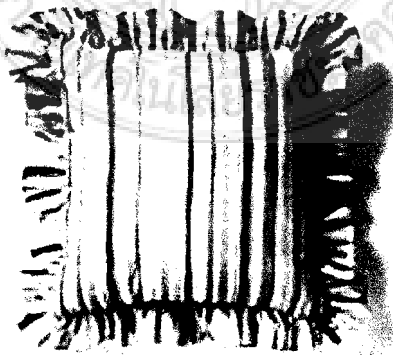
(1) การปัก เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นิยมในการตกแต่งหมอนอิงและยังช่วยเพิ่มความแข็งแรงให้กับขอบด้วย

ภาพที่ 13 การตกแต่งริมขอบด้วยวิธีการปัก

ที่มา : http://www.fotosearch.com/IMP141/velvet_cushions/

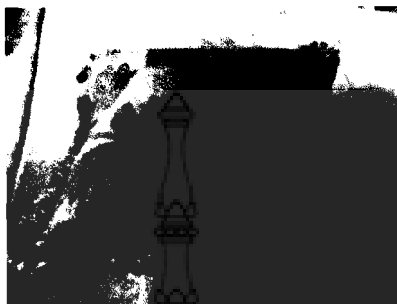
(2) การระบาย หมอนอิงที่มีระบาย (Ruffled Pillows) เหมาะกับหมอนที่ใช้ในห้องนอน ใช้กับหมอนอิงหลายรูปแบบ ทั้งแบบสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม และวงกลม สำหรับแบบสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม นิยมปิด - เปิดด้วยซิปเพื่อความสะดวกในการถอด

ภาพที่ 14 การตกแต่งริมขอบด้วยวิธีการระบาย

ที่มา : <http://www.kimblanket.com/blanket.htm>

(3) การเผื่อผ้าเป็นขอบยื่นออกมา อาจเผื่อในลักษณะเป็นปีกหรือเป็นแบบชายครุย โดยเฉพาะการเผื่อแบบชายครุยมักเลือกใช้ผ้าที่ไม่ลู่ย เช่น หนัง หนังสั๊ว ชายครุย อาจสั้นหรือยาวหรืออาจผูกปมที่ชายครุยก็ได้

ภาพที่ 15 การตกแต่งริมขอบด้วยชายครุย

ที่มา : <http://www.tradekey.com>

2.2.6 การปิดปากปลอกหมอน

เพื่อให้ได้รูปทรงที่ดีของหมอนอิง ควรปิดปากหมอนด้วยวิธีการสอยปิด แต่จะต้องเลาะออกและทำการสอยใหม่ทุกครั้งหลังการซัก การติดซิปป กระจดุม หรือเทปไนลอน จะทำให้สะดวกต่อการถอดและนำไปซัก

(1) การใช้ซิปป หมอนอิงมักถูกเหยียง หรือโยนไปมา ซึ่งต้องการทำความสะอาดหลังการใช้งาน การใช้ซิปปบริเวณรอยตะเข็บจะช่วยให้ถอดทำความสะอาดได้ง่ายและสะดวกต่อการยัดไส้หมอนกลับเข้าที่เดิม นิยมใช้ซิปปแบบธรรมดาที่พันซิปปทำจากโพลีเอสเตอร์ มีน้ำหนักเบาถึงน้ำหนักปานกลาง ไม่นิยมใช้ซิปปแยกหรือซิปปถอดได้ การติดซิปปนิยมติดตามเกรนยาวของผ้าเพราะผ้าแนวดังกล่าวมีความคงทน และไม่ยืดเสียรูป

ตารางที่ 1 ความยาวของซิปปที่นิยมใช้กับหมอนอิง

ขนาดหมอน	ความยาวซิปป
12 – 14 นิ้ว	7 นิ้ว
16 – 18 นิ้ว	9 นิ้ว
20 นิ้ว ขึ้นไป	12 นิ้ว

ที่มา : ขจีจรัส และ วาสนา, 2530

(2) การใช้ผ้าป้ายช้อน ใช้ผ้าด้านหลังของหมอนอิงเป็นตัวป้ายช้อนกันเอง โดยผ้าด้านหลังของหมอนอิงทำจากผ้าสองชั้น รอยป้ายช้อนมักอยู่ตรงกลางของแผ่นหลังพอดี สะดวกต่อการนำเอาไส้หมอนออกจากปลอกหมอนเพื่อการทำความสะดวก ส่วนของรอยเปิดอาจใช้ เทปยึดไนลอนหรือกระดุมแป็บเป็นตัวยึด เทปยึดไนลอนจำหน่ายเป็นเมตรหรือเป็นแผ่นกลมเล็ก ๆ ถ้าซื้อแบบเป็นเมตรควรเลือกที่มีน้ำหนักเบา สีเข้ากับปลอกหมอน ชนิดแผ่นกลมสามารถนำมาเล็มให้มีขนาดเล็กตามต้องการได้ ส่วนกระดุมแป็บ มีทั้งชนิดโลหะและพลาสติก

ตารางที่ 2 ขนาดของผ้าที่ใช้ในการทำแผ่นหลังของหมอนอิง

ขนาดหมอน	ผ้าที่ใช้ทำแผ่นหลัง
12 นิ้ว	9 X 13 นิ้ว
14 นิ้ว	10 X 15 นิ้ว
16 นิ้ว	11 X 17 นิ้ว

ที่มา : ขจีจรัส และ วาสนา, 2530

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามโครงการพัฒนาผ้าบาติกเพื่อผลิตภัณฑ์หมอนอิงมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1 การเตรียมผ้า

ผู้ดำเนินงานเลือกใช้ผ้าไหม สีขาว เมื่อต้องการให้ลวดลายที่ได้จากการทำงานมีความละเอียด และเลือกใช้ผ้าฝ้ายเนื้อหนา เมื่อต้องการลวดลายที่ไม่มีความซับซ้อนมากนัก ทั้งนี้หมอนอิงที่ทำจากผ้าไหมจะให้ความรู้สึกหรูหราและดูสวยงาม ในขณะที่หมอนอิงจากผ้าฝ้ายให้ความรู้สึกทนทาน จากนั้นนำมาตัดเป็นชิ้น ๆ ความยาวประมาณ 24 นิ้ว และนำไปทำความสะอาดด้วยโซดาแอซ โซดาไฟ และสบู่เทียม ในอัตรา 1 กรัม / ลิตร อัตราส่วนวัสดุต่อน้ำ 1 : 30 คนให้สารเคมีละลายเข้าด้วยกันก่อน จึงนำผ้าลงไปต้ม จากนั้นนำไปซักน้ำ ตากให้แห้ง

3.2 การออกแบบลวดลาย

ทำการออกแบบลวดลายสำหรับหมอนอิงรูปทรงสี่เหลี่ยม หกเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และรูปทรงอิสระ โดยใช้ลวดลายจากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

นำผ้าที่ผ่านการทำความสะอาดแล้ว มาลอกลายตามทีออกแบบไว้บนกระดาษไขหรือกระดาษสร้างแบบ หรือใช้ตุ้ไฟเพื่อให้มองเห็นลวดลายได้อย่างชัดเจน การลอกลายควรใช้ดินสอสำหรับลอกลายโดยเฉพาะ

3.3 การสร้างลวดลายบนผ้า

3.3.1 การเตรียมน้ำเทียน

น้ำเทียนที่ใช้ในการเขียนลายใช้ขี้ผึ้งเพียงอย่างเดียว นำไปใส่กระป๋อง (เนื่องจากเป็นการเขียนลายด้วยจันตึง จึงต้องการน้ำเทียนที่ใส ไม่ตกตะกอน เพื่อป้องกันการอุดตันของ

จันตัง จากนั้นนำไปตั้งไฟที่ร้อนพอประมาณ (ควรระมัดระวังอย่างมาก ถ้าไฟร้อนจัดอาจเกิดลูกไหม้เป็นอันตรายได้ จนน้ำเทียนหลอมเหลวหมด มีอุณหภูมิประมาณ 120 – 140 องศาเซลเซียส ไม่ควรให้น้ำเทียนร้อนมากกว่านี้ เพราะจะทำให้เทียนซึมกระจายไปตามเส้นใยผ้า ไม่เกาะตัวเป็นลวดลายตามที่ต้องการ และไม่ควรให้น้ำเทียนเย็นจัดเกินไป เพราะเทียนจะแข็งเกาะติดชุดของเครื่องมือ ทำให้เกิดการเขียนลำบากไม่สม่ำเสมอ และไม่ติดผ้าเวลาย้อมสีเทียนจะหลุดออกมา ไม่ได้ลวดลายที่ต้องการจึงควรมีเตาใช้ไฟอ่อน ๆ อุณหภูมิอยู่เสมอ เพื่อรักษาอุณหภูมิน้ำเทียนให้อยู่ในระดับที่ใช้งานได้

3.3.2 การชิงผ้าบนกรอบไม้

โดยใช้แปรงจุ่มเทียนที่ต้มจนเหลว ทากรอบไม้ทั้งสี่ด้าน นำผ้าที่ลอกลายแล้วมาวางทาบบนกรอบไม้ ใช้ด้ามพู่กันถูให้ผ้าติดกันกรอบไม้ทั้งสี่ด้าน

3.3.3 การเขียนเทียนตามลวดลาย

การเขียนเทียนด้วยแปรง ทำโดยใช้แปรงจุ่มลงในน้ำเทียนแล้วป้ายลงบนผ้า ใช้กับบริเวณที่ต้องการกันสีหรือเก็บสีในพื้นที่กว้าง ๆ และสร้างเทคนิคใหม่ ๆ ให้กับชิ้นงาน

เทคนิคที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์หมอนอิงบาติกประกอบด้วย

1. เทคนิคเส้นสี มีขั้นตอนดังนี้

1. ออกแบบลวดลายลงบนชิ้นงาน
2. ใช้เทียนกันขอบทั้ง 4 ด้าน
3. ใช้พู่กันจุ่มสีตามต้องการแล้วระบายลงบนชิ้นงานให้ทั่วทั้งผืน ใช้พู่กันเกลี่ยโดยให้สีประสานกันอย่างกลมกลืน หรือใช้พู่กันจุ่มสีวาดเป็นลายเส้นสีต่าง ๆ
4. ทิ้งไว้ให้แห้ง นำมาเขียนเทียนตามลวดลายที่ได้ทำการออกแบบไว้แล้ว
5. เมื่อเขียนเทียนเสร็จแล้วนำมาระบายสีในลวดลาย
6. รอให้สีที่ระบายแห้ง นำผ้าไปเคลือบด้วยโซเดียมซิลิเกต
7. เมื่อครบกำหนดเวลานำผ้าไปซักน้ำและต้มเพื่อขจัดเทียนออกจากผ้า
8. ซักน้ำให้สะอาดนำไปตากให้แห้งและรีดให้เรียบ

2. เทคนิครีดเทียน มีขั้นตอนดังนี้

1. ออกแบบลวดลายบนชิ้นงาน
2. ใช้เทียนกันขอบทั้ง 4 ด้าน และเขียนลวดลายบางส่วน
3. ใช้แปรงหรือพู่กันแบนจุ่มสีตามต้องการ ระบายลงบนชิ้นงานโดยให้สีประสานกันอย่างกลมกลืน
4. ทิ้งไว้ให้แห้ง นำมาเขียนเทียนเพิ่มในลวดลายให้สมบูรณ์ตามที่ได้ทำการออกแบบไว้แล้ว
5. เมื่อเขียนเทียนเสร็จแล้วนำมาระบายสีโดยจะต้องระบายสีในลวดลายใดลวดลายหนึ่งก่อน แล้วเว้นไว้ 1 ลวดลาย จากนั้นระบายสีในลวดลายถัดไปหรือระบายในลวดลายทั้งหมดก็ได้
6. เมื่อระบายสีเรียบร้อยแล้วรอให้สีแห้ง จากนั้นนำมารีดเพื่อให้เทียนหลุดออกจากผ้า จะได้ลวดลายบางส่วนมองไม่เห็นเส้นเทียน บางส่วนจะเห็นเส้นเทียนเป็นสีต่าง ๆ ตามสีพื้นที่ได้ระบายไว้
7. เมื่อรีดเทียนออกจากผ้าหมดแล้วนำผ้ามาเคลือบด้วยโซเดียมซิลิเกตทิ้งไว้ให้ครบตามระยะเวลา
8. นำผ้าไปซักน้ำและต้มเพื่อขจัดเทียนที่ตกค้างอยู่ให้ออกจากผ้า
9. ซักน้ำให้สะอาด นำไปตากให้แห้ง และรีดให้เรียบ

3. เทคนิคสลัดสี มีขั้นตอนดังนี้

1. ออกแบบลวดลายลงบนผ้า
2. ใช้พู่กันจุ่มสีตามต้องการแล้วสลัดลงบนผ้าโดยให้สีมีลักษณะเป็นจุด ๆ และกำหนดทิศทางของจุดสีตามต้องการ
3. รอให้สีแห้ง นำมาเขียนเทียนตามลวดลายที่ได้ออกแบบไว้ ระบายสีตามลวดลาย
4. รอให้สีแห้ง นำผ้ามาเคลือบด้วยโซเดียมซิลิเกตทิ้งไว้ให้ครบตามระยะเวลา
5. นำผ้าไปซักน้ำและต้มเพื่อขจัดเทียนออกจากผ้า ซักน้ำให้สะอาด นำไปตากให้แห้ง และรีดให้เรียบ

4. เทคนิคการปิด – เปิดสี

1. ออกแบบลวดลายลงบนผ้า
2. ใช้จันตึงตักน้ำเทียนเขียนตามลวดลาย
3. ใช้ฟู่กันจุ่มสี ระบายในลวดลาย
4. รอให้สีแห้ง เขียนเทียนทับในลวดลายอีกครั้ง
5. ใช้ฟู่กันจุ่มสีระบายในลวดลายบางส่วน ส่วนที่เหลือปล่อยให้แห้ง
6. รอให้สีแห้ง นำผ้ามาเคลือบด้วยโซเดียมซิลิเกตทิ้งไว้ให้ครบตามระยะเวลา
7. นำผ้าไปซักน้ำและต้มเพื่อขจัดเทียนออกจากผ้า ซักน้ำให้สะอาด นำไปตากให้แห้ง และรีดให้เรียบ

5. เทคนิคซ้อนสี

1. ระบายสีพื้น
2. ออกแบบลวดลายลงบนผ้า
3. ใช้จันตึงตักน้ำเทียนเขียนลงบนผ้าตามลวดลาย
4. ระบายสีในลวดลายบางส่วน ส่วนที่เหลือปล่อยให้แห้ง
5. รอให้สีแห้ง เขียนเทียนซ้ำเพื่อเพิ่มลวดลายลงไปในส่วนที่ระบายสี
6. ใช้ฟู่กันจุ่มสีระบายลงไปในส่วนที่เขียนเทียนเพิ่มขึ้น
ทำลักษณะนี้ซ้ำกัน 2 ครั้ง
ครั้งที่ 1 ระบายสีที่มีความเข้มไม่มากนัก
ครั้งที่ 2 ระบายสีที่มีความเข้มกว่าครั้งที่ 1
7. รอให้สีแห้ง นำผ้ามาเคลือบด้วยโซเดียมซิลิเกตทิ้งไว้ให้ครบตามระยะเวลา
8. นำผ้าไปซักน้ำและต้มเพื่อขจัดเทียนออกจากผ้า ซักน้ำให้สะอาด ตากให้แห้ง และรีดให้เรียบ

6. เทคนิคระบายสีพื้นแบบโปร่งแสง มีขั้นตอนดังนี้

1. ให้แปรงจุ่มสีระบายลงไปบนผืนผ้าโดยการใส่สีแบบสีรุ้งระบายสีอ่อน ๆ เป็นเส้นในแนวเดียวกัน
2. รอให้สีแห้งและออกแบบลวดลายลงบนชิ้นงาน
3. ใช้จันตึงตักน้ำเทียนเขียนลงบนผ้าตามลวดลาย

4. ใช้ฟู่กันจุ่มสีระบายลงในลวดลาย โดยระบายทับสีพื้นในบางส่วน ระบายในลวดลายสลับกันในลักษณะระบายและเว้น ระบายและเว้น สลับกันไปเรื่อย ๆ จนครบทั้งลวดลาย
5. รอให้สีแห้ง นำผ้ามาเคลือบด้วยไซเดียมซิลิเกตทิ้งไว้ให้ครบตาม ระยะเวลา
6. นำผ้าไปซักน้ำและต้มเพื่อขจัดเทียนออกจากผ้า ซักน้ำให้สะอาด นำไปตากให้แห้ง และรีดให้เรียบ

7. เทคนิคเขียนลายเส้นตกแต่ง มีขั้นตอนดังนี้

1. ออกแบบลวดลายลงบนชิ้นงาน
2. ใช้จันตึงตักน้ำเทียนเขียนลงบนผ้าตามลวดลาย
3. ใช้ฟู่กันจุ่มสีระบายลงในลวดลาย
4. รอให้สีเกือบแห้งใช้ฟู่กันตัดเส้นจุ่มสีที่เข้มกว่าสีในลวดลายเขียนตัดเส้น ลงไปในลวดลาย
5. รอให้สีแห้งนำผ้ามาเคลือบไซเดียมซิลิเกต
6. เมื่อครบกำหนดเวลา นำผ้าไปซักน้ำและต้มเพื่อขจัดเทียนออกจากผ้า ซักน้ำให้สะอาด นำไปตากให้แห้ง และรีดให้เรียบ

8. เทคนิคพื้นฐาน มีขั้นตอนดังนี้

1. ออกแบบลวดลายลงบนชิ้นงาน
2. ใช้จันตึงตักน้ำเทียนเขียนลงบนผ้าตามลวดลาย
3. ใช้ฟู่กันจุ่มสีระบายลงในลวดลาย
4. รอให้สีแห้งนำผ้ามาเคลือบด้วยไซเดียมซิลิเกต
5. เมื่อครบกำหนดเวลานำผ้าไปซักน้ำและต้มเพื่อขจัดเทียนออกจากผ้า ซักน้ำให้สะอาด นำไปตากให้แห้ง และรีดให้เรียบ

สำหรับผ้าที่ใช้เป็นด้านหลังของหมอน นำมาระบายสีพื้นแล้วเคลือบด้วยน้ำยา ไซเดียมซิลิเกตเหมือนชิ้นที่ทำลวดลาย

3.4 การทำผลิตภัณฑ์หมอนอิง

นำผ้าที่ทำลวดลายแล้วมาทำการตัดเย็บเป็นหมอนอิงรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ออกแบบไว้ จำนวน 10 รูปแบบ

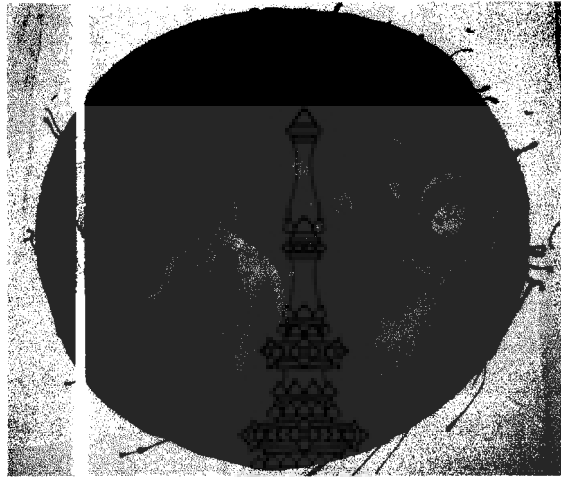
บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

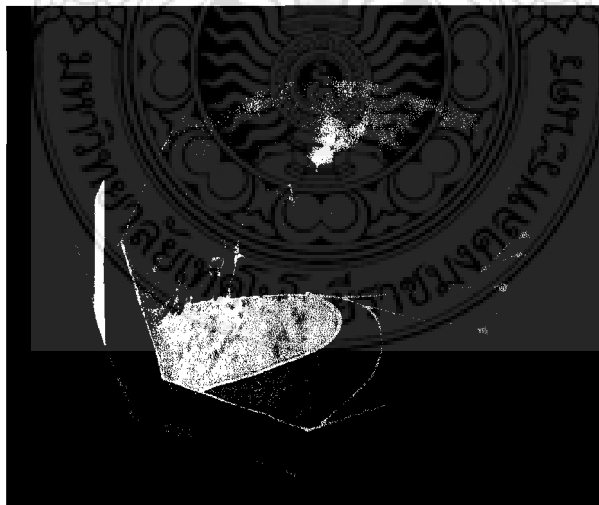
4.1 ผลงานการออกแบบลายบาติก

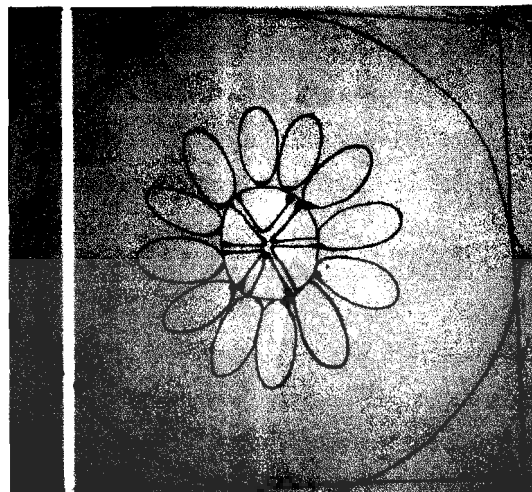
ภาพที่ 16 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 1 เทคนิคพื้นฐาน

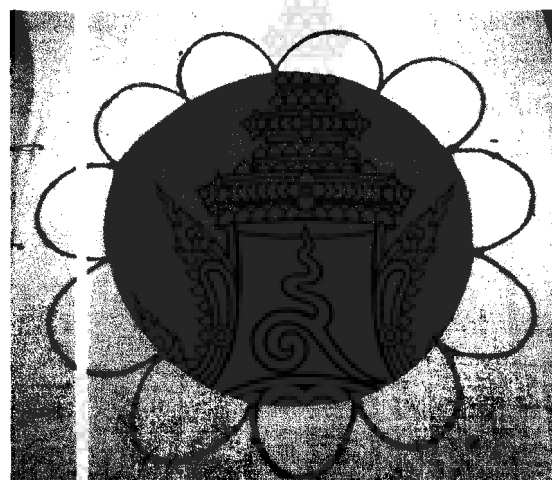
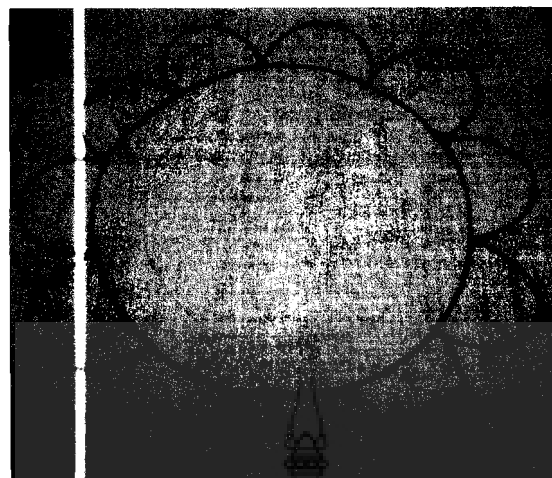
ภาพที่ 17 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 2 เทคนิคพื้นฐาน

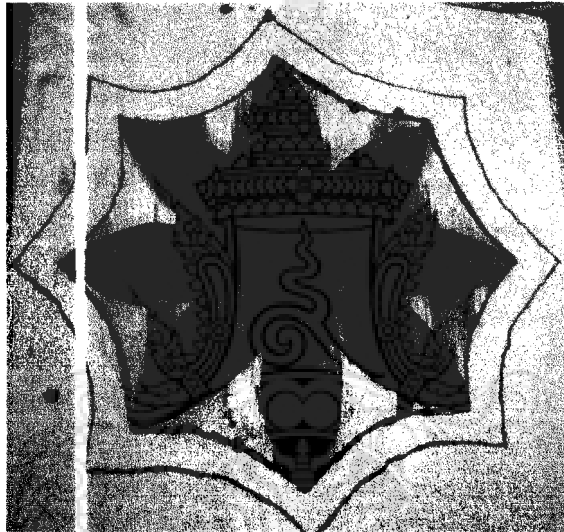
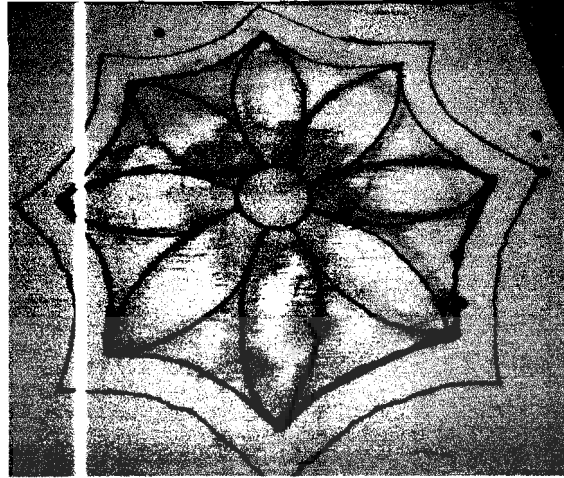
ภาพที่ 18 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 3 เทคนิคสลัดสี

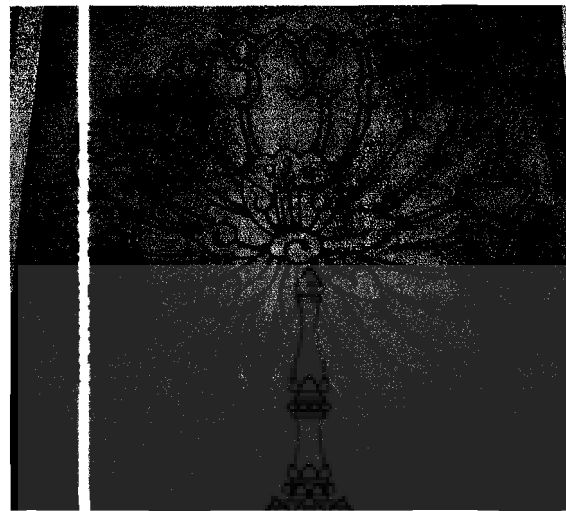
ภาพที่ 19 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 4 เทคนิคปิด - เปิดสี

ภาพที่ 20 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 5 เทคนิคปิด - เปิดสี

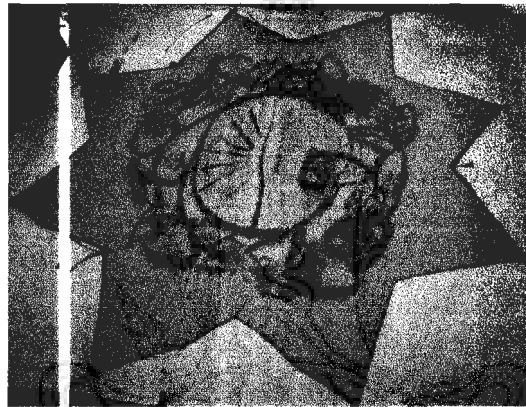
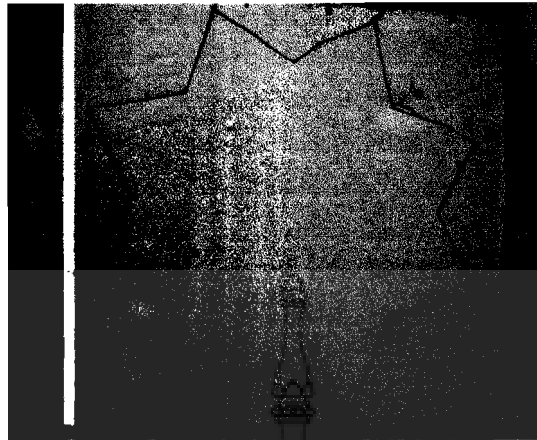
ภาพที่ 21 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 6 เทคนิคปิด - เปิดสี

ภาพที่ 22 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 7 เทคนิคปิด - เปิดสี

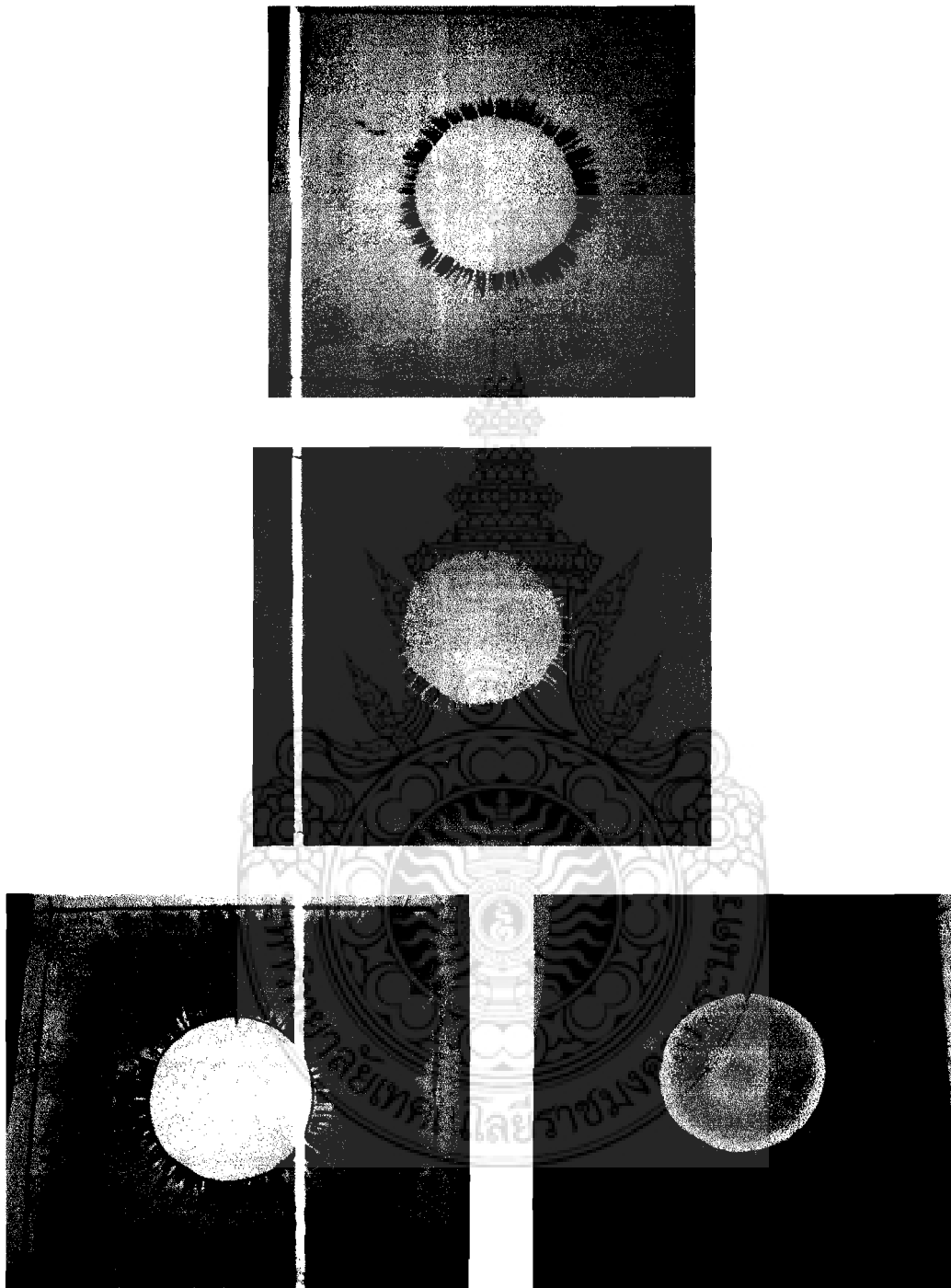
ภาพที่ 23 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 8 เทคนิคเส้นสี

ภาพที่ 24 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 9 เทคนิคเส้นสี

ภาพที่ 25 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 10
เทคนิคเส้นสีผสมเทคนิคสัตสี

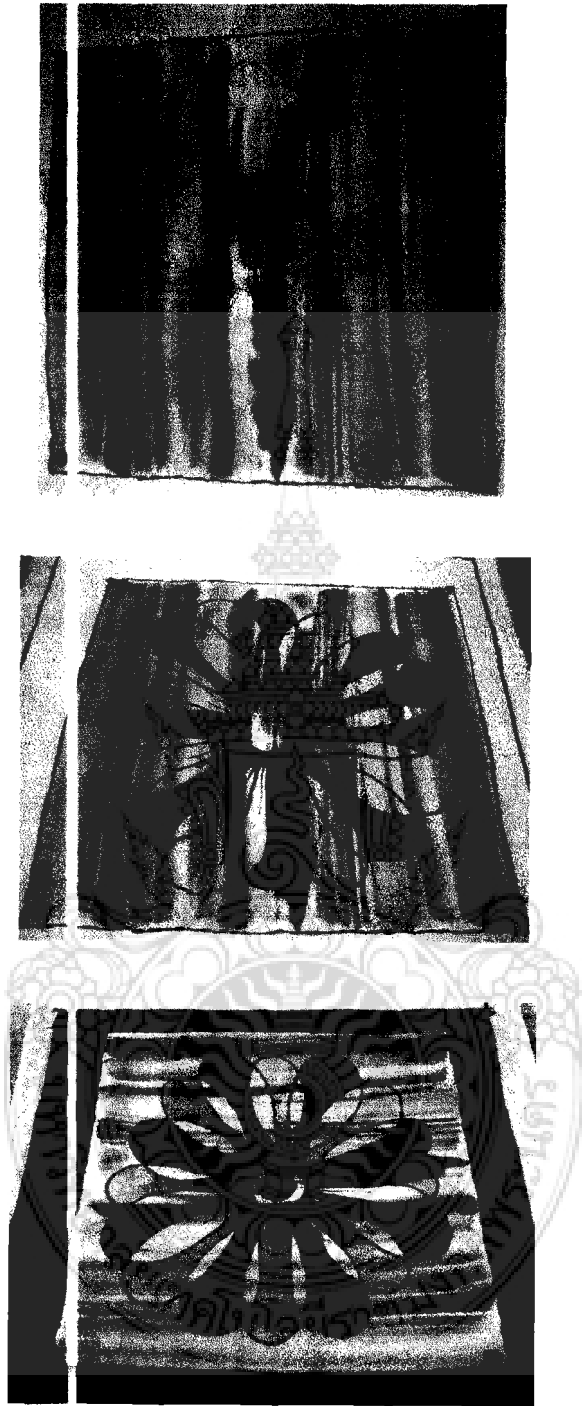
ภาพที่ 26 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 11
เทคนิคเส้นสีผสมกับเทคนิคซ้อนสี

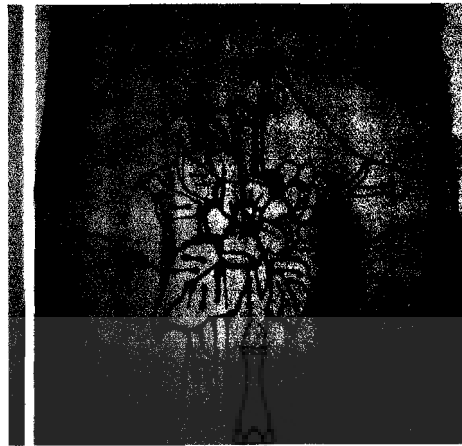
ภาพที่ 27 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 12
เทคนิคเส้นสีผสมกับเทคนิคซ้อนสี

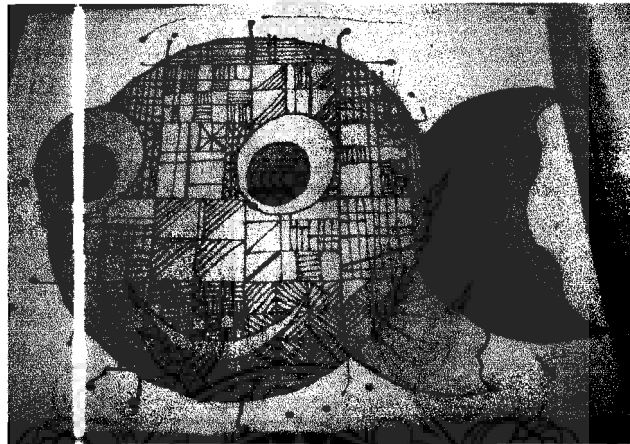
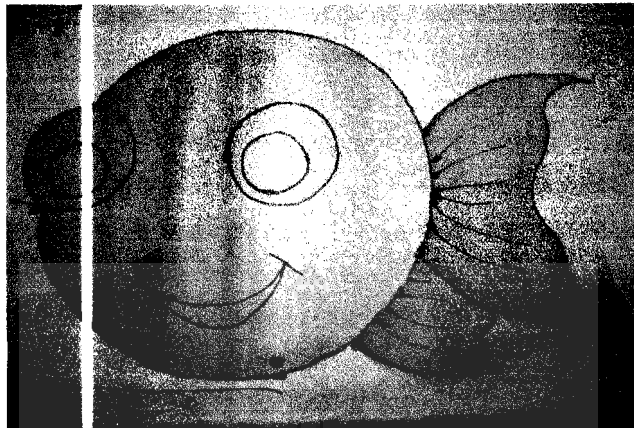
ภาพที่ 28 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 13 เทคนิคเขียนลายเส้นตงแต่ง

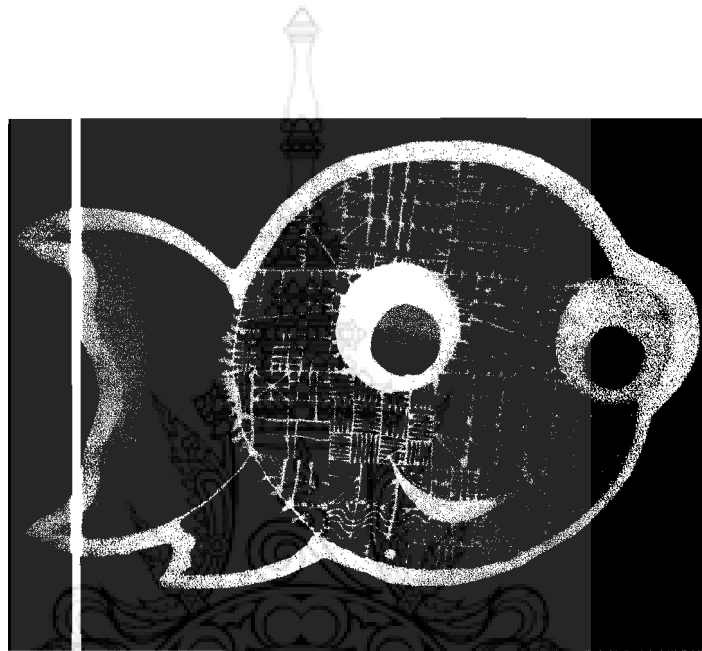
ภาพที่ 29 ผลงานการออกแบบลวดลายชาติก แบบที่ 14
เทคนิคระบายสีพื้นแบบโปร่งแสง

ภาพที่ 30 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 15
เทคนิคระบายสีพื้นแบบโปร่งแสงผสมเทคนิคเส้นสี

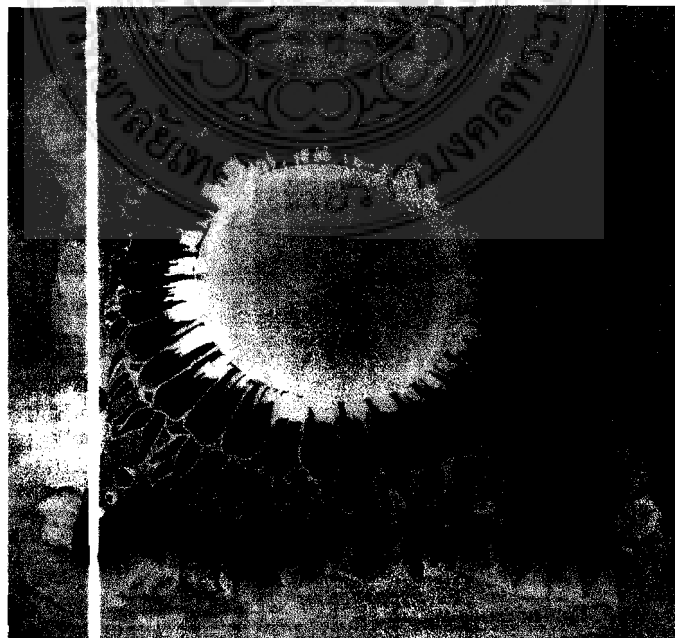
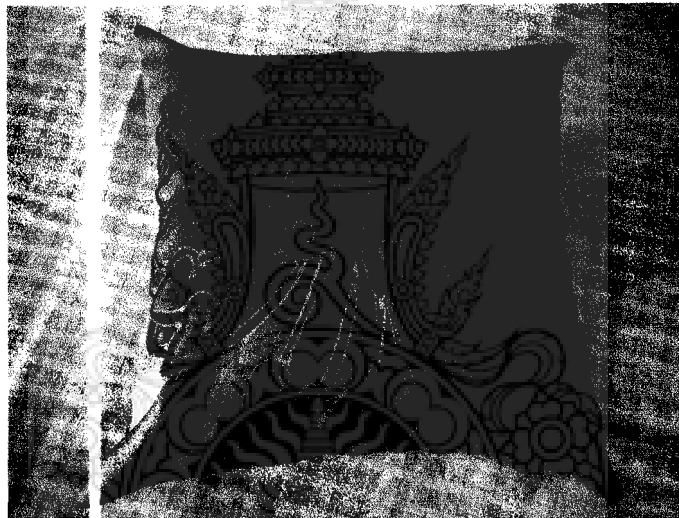
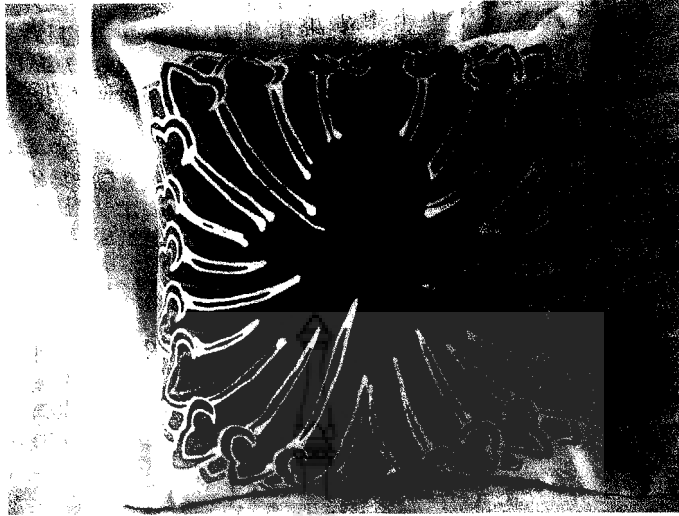
ภาพที่ 31 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 16
เทคนิคปิด - เปิดสี เทคนิคเส้นสี และเทคนิคครีตเทียน

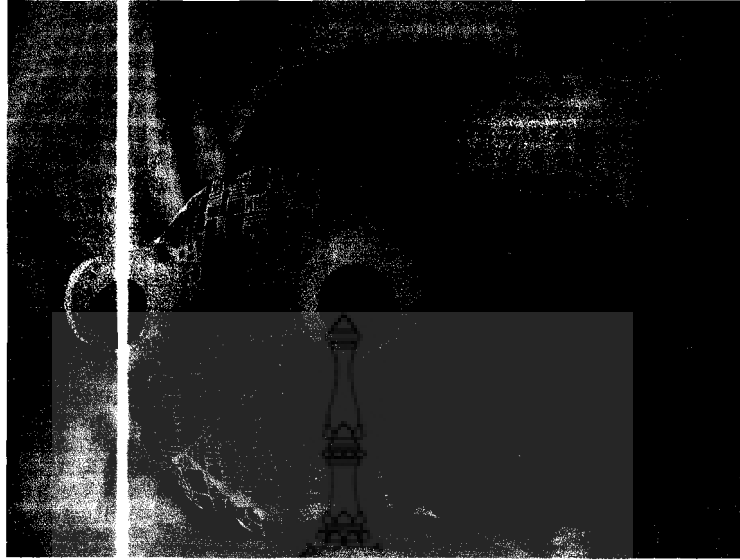

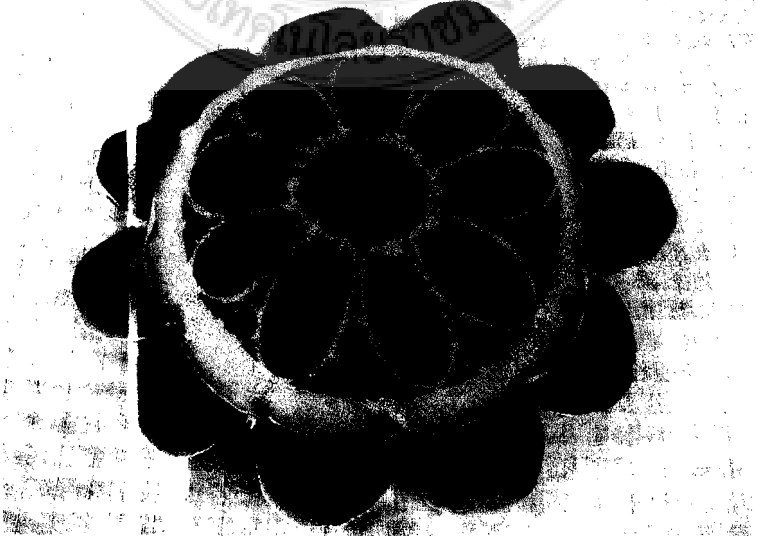
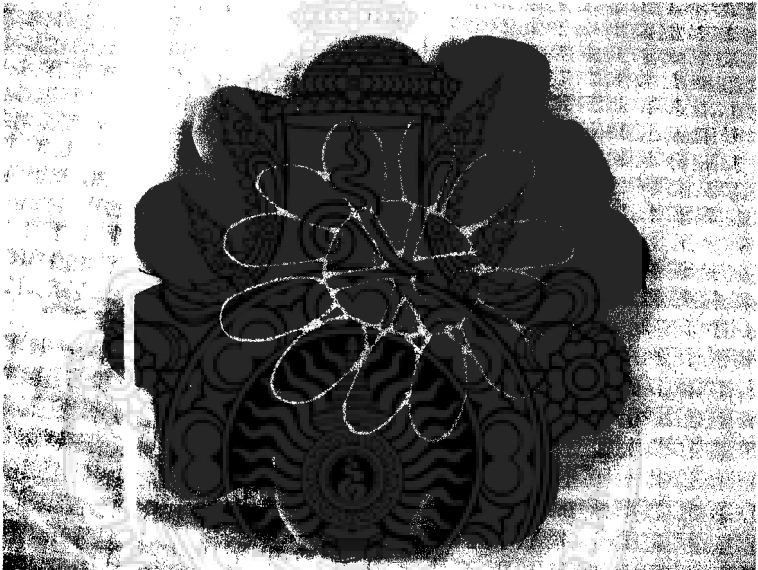
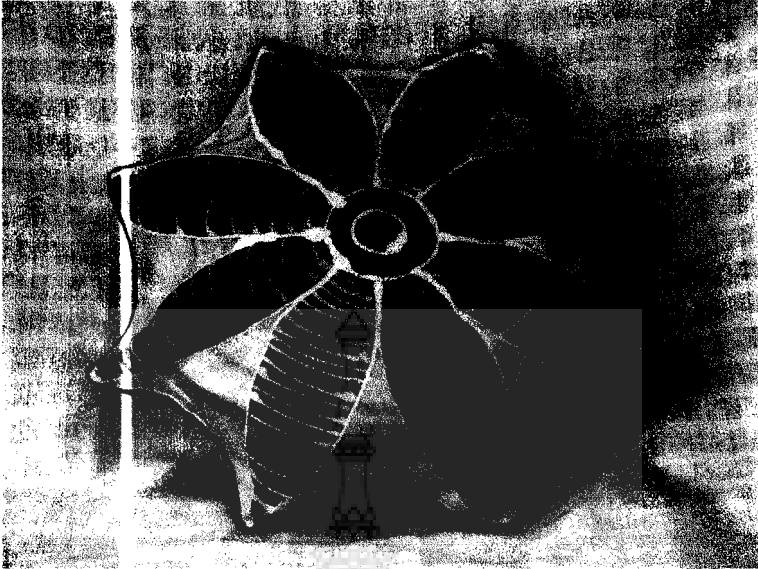
ภาพที่ 32 ผลงานการออกแบบลวดลายบาติก แบบที่ 17
เทคนิคปิด - เปิดสี เทคนิคเส้นสี และเทคนิคครีดเทียน

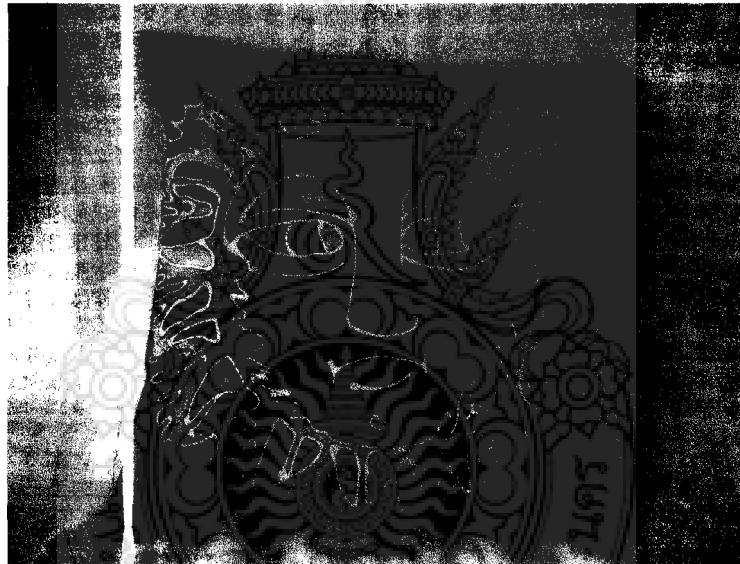
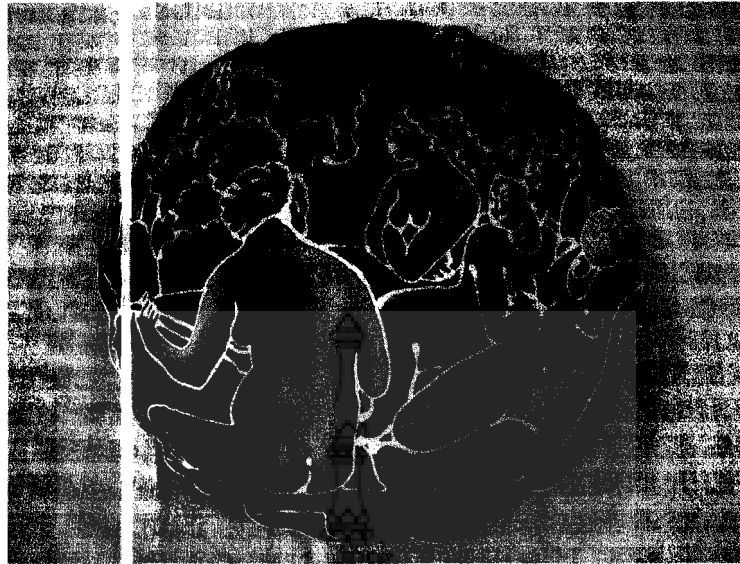
4.2 ผลงานหมอนอิงรูปแบบต่าง ๆ

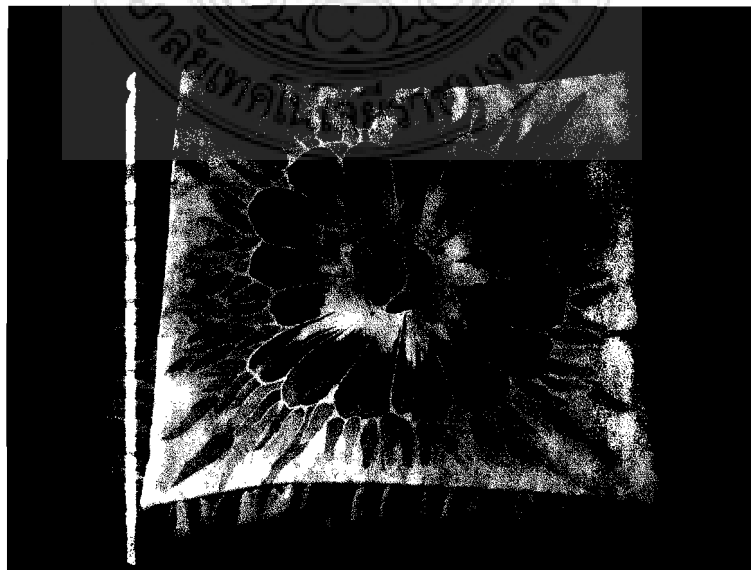
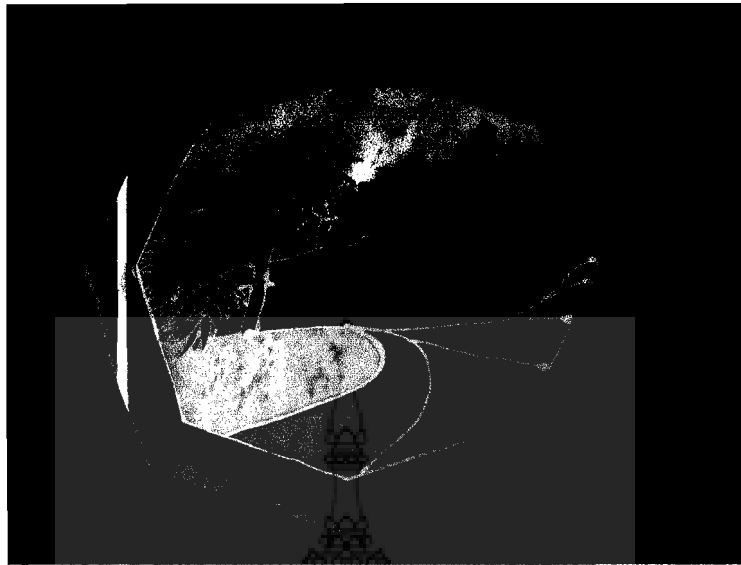

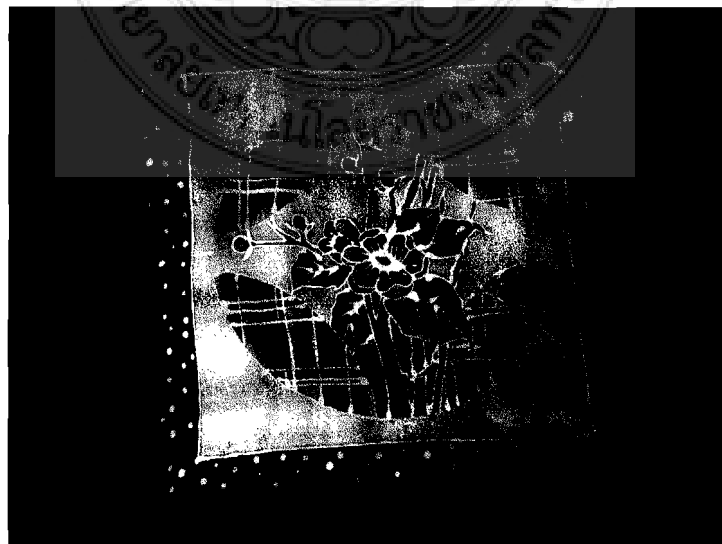
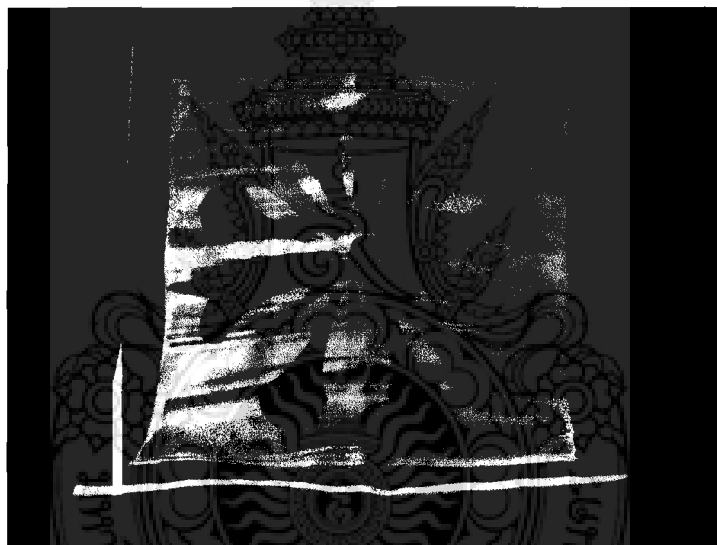
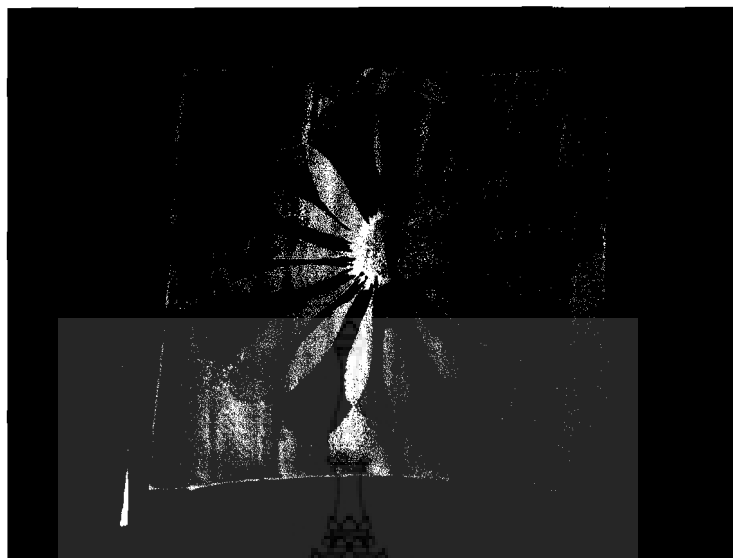

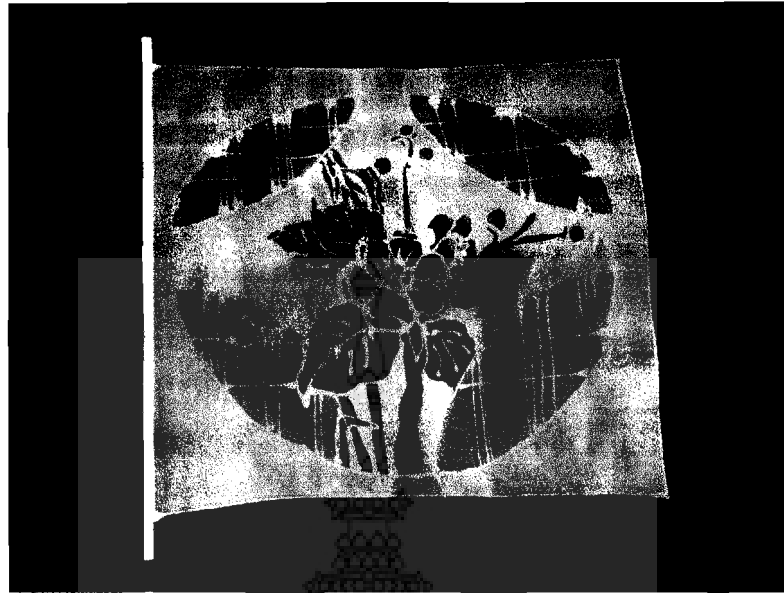

บทที่ 5

ปัญหาและอุปสรรค

5.1 ปัญหาด้านสถานที่

เนื่องจากห้องที่ใช้ในการดำเนินงานมาติดตามโครงการครั้งนี้เป็นห้องเดียวกับห้องเรียนการตกแต่งและย้อมสีสิ่งทอของนักศึกษา ซึ่งสภาพห้องมีขนาดเล็ก คับแคบ และอากาศร้อนมาก ประกอบกับพื้นที่ภายในห้องค่อนข้างจำกัดทำให้ไม่มีพื้นที่ในการวางสิ่งของหรือชิ้นงานที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานและชิ้นงานที่สำเร็จแล้ว นอกจากนี้หลังคาของห้องดังกล่าวเกิดการชำรุด แตก และมีรอยรั่วซึม เมื่อฝนตกทำให้น้ำฝนหยดลงบนชิ้นงานจนเกิดความเสียหายต้องดำเนินการซ่อมแซมหรือสร้างทดแทนใหม่ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน

5.2 ปัญหาด้านบุคลากร

เนื่องจากการทำบาติกเป็นงานที่ต้องใช้เวลาและมักจะต้องนั่งหรือยืนนาน ๆ ในการทำงาน เช่น การลงเทียน การลงสี ทำให้เกิดปัญหาการปวดเมื่อยตามร่างกายโดยเฉพาะการปวดหลังและขา

5.3 ปัญหาด้านงบประมาณ

การดำเนินงานตามโครงการพัฒนาผ้าบาติกเพื่อผลิตภัณฑ์หมอนอิงในครั้งนี้ ได้รับงบประมาณประจำปี 2547 จากโครงการพัฒนาหัตถกรรมผ้าไทยในชนบท กองงานวิทยาเขต สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 50,000 บาท แต่เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินโครงการมีราคาค่อนข้างสูงจึงทำให้งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ ส่งผลให้รูปแบบของหมอนอิงไม่หลากหลายเท่าที่ควร

บรรณานุกรม

- โกศล พิณกุล. 2545. เทคนิคการทำผ้าบาติก. ช้าวฟาง จำกัด, กรุงเทพฯ.
- โกสุม สายใจ. 2540. สีและการใช้สี. อัมรินทร์พรินตังแอนด์พับลิชชิง , กรุงเทพฯ.
- ขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ และ วาสนา แสงดี. 2530. เทคนิคการตัดเย็บและประดิษฐ์หมอน. ยูไนเต็ตส์บู้คส์, กรุงเทพฯ.
- ดุษฎี สุนทรารุณ. 2531. การออกแบบลายพิมพ์ผ้า. โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
- นวลแข ปาลิวนิช. 2542. ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. ซีเอ็ดยูเคชั่น, กรุงเทพฯ.
- นันทา โรจนอุดมศาสตร์. 2536. การทำผ้าบาติก. โอ เอส พรินตัง แฮ้าส์ จำกัด, กรุงเทพฯ.
- เรวดี จงสุวัฒน์. มปป. เครื่องตกแต่งบ้านอย่างง่าย. ยูไนเต็ตส์บู้คส์, กรุงเทพฯ.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526. การออกแบบ. กรุงเทพมหานครการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- สุรีย์ สัตยารักษ์. 2538. บาติก. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, กรุงเทพฯ.
- อรวินท์ ไทรกี. 2521. คู่มือวิชาผ้าและเส้นใย. สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- อัจฉราพร ไสละสุต. 2539. ความรู้เรื่องผ้า. พิมพ์ครั้งที่ 10. เทคนิค 19, กรุงเทพฯ.
- อ้อยทิพย์ พลศรี. 2545. การออกแบบลวดลาย. โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

การเผยแพร่ผลงานในงาน
"ราชมงคลพระนครร่วมใจ สืบสานวัฒนธรรมไทยเทิดไท้ท้าวมินทร์"
ระหว่างวันที่ 11-13 กุมภาพันธ์ 2549
ณ เซ็นทรัลทาวน์ รัตนาธิเบศร์ จ.นนทบุรี

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หมอนอิง

1. ขอบข่าย

1.1 มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ครอบคลุมหมอนอิงที่ทำขึ้นจากผ้าเป็นวัสดุหลัก อาจมีวัสดุอื่นประกอบอยู่ด้วยก็ได้

2. บทนิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 หมอนอิง หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าชนิดต่างๆ เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย นำมาตัดเย็บประกอบให้มีขนาดและรูปแบบตามต้องการ เช่น สีเหลี่ยม กลม อาจนำวัสดุอื่นมาเย็บประกอบในชิ้นงานเดียวกัน เช่น แผ่นกก แผ่นหนัง แล้วบรรจุด้วยนุ่น โยพอลิเอสเตอร์ หรือเส้นใยอื่นๆ ที่เหมาะสม และอาจตกแต่งด้วยวัสดุอื่นเพื่อความสวยงาม เช่น เลื่อม ลูกบิด นิยมนำมาทำเป็นของใช้และของตกแต่ง

3. คุณลักษณะที่ต้องการ

3.1 ลักษณะทั่วไป

3.2 การตัดเย็บ

ต้องประณีต ฝักรวมสม่ำเสมอ ไม่หลุดลุ่ย คงทน แน่นหนา รอยต่อไม่แยกออกจากกัน

3.3 การประกอบด้วยวัสดุอื่น (ถ้ามี)

ต้องประณีต สวยงาม เหมาะสมกับรูปแบบและประโยชน์ใช้สอย ถ้าเป็นเส้นใยธรรมชาติ ต้องไม่มีราปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด

3.4 ไล่หมอน

ต้องสม่ำเสมอ ไม่เป็นก้อน ไม่ทำให้เสียรูปทรง และไม่มียาฆ่าเชื้อที่ทำให้เกิดอันตรายขณะใช้งาน เช่น เชื้อ เชื้อรา

เมื่อตรวจสอบโดยวิธีให้คะแนนตามข้อ 7.1 แล้ว ต้องได้คะแนนเฉลี่ยของแต่ละลักษณะจากผู้ตรวจสอบทุกคนไม่น้อยกว่า 3 คะแนน และไม่มีลักษณะใดได้ 1 คะแนน จากผู้ตรวจสอบคนใดคนหนึ่ง

4. การบรรจุ

4.1 หากมีการบรรจุ ให้บรรจุหมอนอิงในภาชนะบรรจุที่สะอาด แห้ง เรียบร้อย และสามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับหมอนอิงได้

5. เครื่องหมายและฉลาก

5.1 ที่ฉลากหรือภาชนะบรรจุหมอนอิงทุกหน่วย อย่างน้อยต้องมีเลข อักษร หรือเครื่องหมายแจ้งรายละเอียดต่อไปนี้ให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน

- (1) ชื่อเรียกผลิตภัณฑ์ เช่น หมอนอิงผ้าฝ้าย หมอนอิงผ้าไหม
- (2) ขนาดหรือมิติ
- (3) เดือน ปีที่ทำ
- (4) ข้อแนะนำในการใช้และการดูแลรักษา
- (5) ชื่อผู้ทำ หรือสถานที่ทำ พร้อมสถานที่ตั้ง หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน

ในกรณีที่ใช้ภาษาต่างประเทศ ต้องมีความหมายตรงกับภาษาไทยที่กำหนดไว้ข้างต้น

6. การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน

6.1 รุ่น ในที่นี้ หมายถึง หมอนอิงที่ทำหรือส่งมอบหรือซื้อขายในระยะเวลาเดียวกัน

6.2 การชักตัวอย่างและการยอมรับ ให้เป็นไปตามแผนการชักตัวอย่างที่กำหนดต่อไปนี้

6.2.1 การชักตัวอย่างและการยอมรับ สำหรับการทดสอบการบรรจุและเครื่องหมายและฉลาก ให้ชักตัวอย่างโดยวิธีสุ่มจากรุ่นเดียวกัน จำนวน 3 ตัวอย่าง เมื่อตรวจสอบแล้วทุกตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ 4 และข้อ 5 จึงจะถือว่าหมอนอิงรุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

6.2.2 การชักตัวอย่างและการยอมรับ สำหรับการทดสอบลักษณะทั่วไป การตัด

เย็บ การประกอบด้วยวัสดุอื่นและไส้หมอน ให้ใช้ตัวอย่างที่ผ่านการทดสอบตามข้อ 6.2.1 แล้ว จำนวน 3 ตัวอย่าง เมื่อตรวจสอบแล้วตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ 3.1 ถึงข้อ 3.4 จึงจะถือว่าหมอนอิง รุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

6.3 เกณฑ์ตัดสิน ตัวอย่างหมอนอิงต้องเป็นไปตามข้อ 6.2.1 และข้อ 6.2.2 ทุกข้อ จึงจะถือว่าหมอนอิงรุ่นนั้นเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้

7. การทดสอบ

7.1 การทดสอบลักษณะทั่วไป การตัดเย็บ การประกอบด้วยวัสดุอื่น และไส้หมอน

7.1.1 ให้แต่งตั้งคณะผู้ตรวจสอบ ประกอบด้วยผู้ที่มีความชำนาญในการ ตรวจสอบหมอนอิงอย่างน้อย 5 คน แต่ละคนจะแยกกันตรวจและให้คะแนนโดยอิสระ

7.1.2 หลักเกณฑ์การให้คะแนน ให้เป็นไปตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หลักเกณฑ์การให้คะแนน

(ข้อ 7.1.2)

ลักษณะที่ตรวจสอบ	เกณฑ์ที่กำหนด	ระดับการตัดสิน (คะแนน)			
		ดีมาก	ดี	พอใช้	ต้องปรับปรุง
ลักษณะทั่วไป	ต้องประณีต เรียบร้อย สวยงาม มีรูปทรงที่ได้สัดส่วน	4	3	2	1
การตัดเย็บ	ต้องประณีต ฝีจักรสม่ำเสมอ ไม่หลุดลุ่ย คงทน แน่นหนา รอยต่อไม่แยกออกจากกัน	4	3	2	1
การประกอบด้วยวัสดุอื่น (ถ้ามี)	ต้องประณีต สวยงาม เหมาะสมกับรูปแบบ และประโยชน์ใช้สอย ถ้าเป็นเส้นใยธรรมชาติ ต้องไม่มีราปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด	4	3	2	1
ไส้หมอน	ต้องสม่ำเสมอ ไม่เป็นก้อน ไม่ทำให้เสียรูปทรง และไม่มีวัสดุที่ทำให้เกิดอันตรายขณะใช้งาน เช่น เข็ม เศษไม้	4	3	2	1

7.2 การทดสอบการบรรจุและเครื่องหมายและฉลากให้ตรวจพินิจ

ที่มา : สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม